

Instituții de educație

Domeniul atât de vast și de important al muncii culturale-educative de masă are în alcătuirea lui una dintre cele mai eficiente forme ale activității ideologice și de propagandă: cluburile muncitorești, căminele culturale, casele de cultură. Indiferent de denumire, indiferent de locul în care își desfășoară programul, acestea sînt și trebuie să fie într-o măsură din ce în ce mai mare adevărate stimulatoare în viața spirituală a mediului respectiv, adevărate puncte de convergență a interesului public și, în același timp, de răspundere a celor mai înaintate cunoștințe despre lume, societate, viață.

Fără îndoială, în sfera acestor instituții de cultură a poporului există specificități, preocupări particulare, adresate unor anumite vîrste, profesii, preferințe. Nota lor comună, însă, caracteristica lor de rezistență, o constituie considerabilul rol ideologic care le-a fost încredințat, ca o componentă a întregii munci ideologice a partidului, a comunistilor, pe toate planurile existenței noastre socialiste.

Cluburile, căminele, casele de cultură nu pot fi concepute în afara unei constante participări publice. Celor care răspund de activitatea lor le revine o obligație de prim ordin, aceea de a găsi — cu inițiativă și curaj — forme adecvate de atragere a oamenilor muncii la aceste activități, forme în care accentul să cadă pe cele mai elevate mijloace de stimulare a interesului. În Expunerea prezentată la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologic și al activității politice și cultural-educative, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a apreciat: „Este necesar să luăm măsuri serioase în domeniul muncii culturale-educative de masă. Cluburile muncitorești, căminele culturale au devenit nu atât instituții de educație, cît mai mult instituții de distracție — și aceasta fără un conținut educativ. Căci și distracția este, pînă la urmă, o cale de educație, dacă se face în mod corespunzător. Trebuie să înțelegem că în toate domeniile, tot ceea ce facem are un anumit țel și un anumit scop”. Iată, așadar, direcția majoră care trebuie urmată în această activitate. Eliminarea gratuității, corelarea judicioasă, bine dozată, a acțiunilor, conceperea divertismentului într-un sens superior — constituie fondul definitoriu al instituțiilor la care ne referim. „Cluburile muncitorești — a adăugat tovarășul Nicolae Ceaușescu în cadrul aceleiași Expuneri — căminele culturale din sate trebuie să devină instituții de educație politică, socialistă a muncitorilor, a celorlalți salariați, a țărănimii, a tuturor membrilor societății noastre. Ele trebuie să acționeze, desigur, sub îndrumarea organizațiilor respective — a sindicatelor, celorlalte organizații, a consiliilor județene populare — dar în fond, toate acestea trebuie să-și desfășoare activitatea sub conducerea organelor de partid, de jos pînă sus”.

Prin funcția ei neechivocă de propagare a ideologiei partidului nostru, munca cultural-educativă de masă are profunde rezonanțe în conștiința societății. Ne gândim, de pildă, la rodnicia activității Clubului de dezbateri de la Uzinele „Nicolina” din Iași care știe să atragă la manifestările lui un remarcabil număr de oameni ai muncii. De asemenea, există numeroase exemple care vin să demonstreze că, bazate pe o concepție solidă, neoscilantă, neconcesivă și creatoare, multe case de cultură (ale sindicatelor, ale tineretului și studenților), multe cămine culturale satisfac ideea înaltă pe care o reprezintă. Existînd, însă, și destulă improvizație sau superficialitate, trebuie făcut tot pentru ca fiecare dintre instituțiile de acest fel să atingă nivelul de activitate pe care partidul, întregul nostru popor dornic de o intensă viață spirituală, îl solicită.

CRONICA

Retrospectiva Costache Agafiței

Saloanele Ateneului Român găzduiesc Retrospectiva Costache Agafiței, o adevărată panoramă monografică a drumului străbătut de acest pictor onest, perseverent și consecvent crezului său artistic, un exemplu de profesionalism cinstit. Căci, atunci cînd Gala Galaction îl denunța pe Băncilă drept „un pictor hirsut” el se referea deopotrivă la ceea ce artistul transmitea pinzei din firea sa de răzvrătit, de om dirz, cît și la asprimea în sine a unei tehnici ce lasă impresia efortului total, a unui travaliu cu reveniri nesfîrșite, cu șovăieli în frază, dar și cu izbucnirile reușite. Costache Agafiței, omul, are ceva din temperamentul maestrului său, după cum pictura sa a preluat de la Băncilă, mai pregnant în prima perioadă, mai diluat pe parcurs, intenția unei calofilii propusă ca o condiție a jocului și care îi conferă o anumită aroganță, consecință a orgoliului profesional. Culoarea e rezervată împăcării cu viața și cu oamenii, deoarece Agafiței ne-a dat o pictură

prietenoasă, tehnic născută din seva vieții, o pictură lacomă de culoare și dorind a cuprinde cît mai mult în cadrul propus. De aici abundanța naturilor sale statice și opulența florală, de aici invitația peisajului de a-i sesiza autenticul și a compoziției de a savura picturalitatea temei, iar nu anecdota.

Retrospectiva aceasta, propunîndu-și să-l prezinte pe Costache Agafiței, a selectat pietrele de jalonare a evoluției unui „tînăr plin de iluzii, cu figura dură și căutătoare”, cum îl descria prin 1932 Octav Băncilă, fidel modelului, cu o intuiție remarcabilă atunci cînd devine poet al culorii; evoluînd firesc spre o împlinire pe măsura făgăduințelor ca bard al orașului său, pe care l-a descris mereu optimist și înfrumusețat de un lirism ușor; ca autor de portrete fin complementate cu tușe de madrigal ori sobre ca sonetul clasic, ca pictor cetățean al vieții noastre de toate zilele.

Acum, cînd nu mai e nevoie să ne referim la cutare lucrare din expoziție, să cităm, nici să apelăm la justificări cu numere de catalog, putem vorbi în ansamblu de „pictura Costache

Despre tipografi s-au scris multe și frumoase lucruri pentru că mulți scriitori au vrut să-și arate recunoștința față de cei cărora le-au încredințat gîndurile. Tipografi au rămas întotdeauna aceiași muncitori dirji și răbdători, cu miini bătătorite de plumb și curate de cerneală tipografică, primii cititori și primii critici ai cuvintelor tipărite. Da, s-au scris multe despre acești oameni minunați care au plătit uneori cu singe calitatea de a fi primii care au citit și au înțeles cuvintele de foc culese pe manifestele unui partid devotat luptei pentru o viață mai bună pentru cei ce munceau din greu pentru o coajă de pîine. De aceea, tipografi au fost și printre cei dintîi care au luptat bărbătește, nu numai cu arma meseriei, ci cu armele muncitorilor de pretutindeni împotriva exploatareii.

Îmi amintesc vorbele unui tipograf mai vîrstnic, om ce cunoscuse odinioară focul luptei: „băiete, să nu uiți că litera și glonțul sînt făcute din același plumb. Noi am folosit lite-

ra și glonțul împotriva celor răi”. Cuvinte simple în care se poate citi însă întreaga istorie de luptă a tipografilor, a întregului proletariat pentru o viață omenească.

Tipografii

Această luptă, dură odinioară, i-a înobilat pe tipografi noștri de astăzi cu anumită mîndrie transformată într-un angajament transmis din generație în generație, angajament pentru o nouă formă de luptă. Căci, astăzi, tipograful oficiază solemn în templul „luminii tiparului” trecerea gîndurilor, ideilor și creației celor care scriu, tuturor celor care cu armele geniului creator luptă în conti-

nuare pentru făurirea noii societăți socialiste.

Cînd intrați într-o tipografie, priviți frunțile încordate ale celor a căror lege este unică și clară: avem aceeași responsabilitate a oamenilor muncii de pretutindeni. Priviți-le miinile și veți vedea febrilitatea cu care este întîmpinată și transmisă mai departe, în sute și mii de forme, lumina literelor.

Un tipograf m-a întrebat odată: „Ce-ar fi lumea de astăzi fără meseria noastră?”. Prin minte mi-a trecut, într-o fracțiune de secundă, imaginea unei lumi fără cărți, ziare, reviste, biblioteci, librării... I-am răspuns prompt: „o lume fără lumină”.

Tipografi și-au transformat de-a lungul timpului meseria în artă și arta lor, ca oricare alta se bucură de aprecierea tuturor. Și tipografi sînt conștienți că trebuie să ofere tuturor pe măsura atenției și căldurii cu care sînt înconjurați.

AL. PASCU

C. AGAFIȚEI:

„Vedere spre zona industrială”

Interpretînd

„Pădurea

spînzuraților”

Două moduri de focalizare, unul exterior, vizînd războiul ca spectacol al unei crize, altul interior, ca monolog tragic, își dispută prioritatea în **Pădurea spînzuraților**, asigurînd totodată coerența acestui întîi roman notabil, din perspectivă românească, despre primul război mondial. În perioade ieșene (**Insemnări literare, Viața românească**), apăruseră rememorări și confesiuni de front, între care și fragmente din **Balaurul Hortensiei** Papadat-Bengescu, publicat în volum în 1923, la un an după **Pădurea spînzuraților**. Un documentar ușor travestit, fără să devină deci un roman solid, era **Strada Lăpușneanu** (1920) de Sadoveanu; subtitlul **Cronica de război din 1917** indică, de altfel, natura observațiilor, constituite în scene de front și din Iași refugiului. Ca pretext de atitudine, **cronica** sadoveniană se interferează, nu odată, cu **jurnalul hortensian**, acesta consemnînd episoade din spatele frontului, aspecte dinainte și din timpul ocupației germane. Camil Petrescu și Cezar Petrescu, și ei autori de romane de război, vor aștepta cîțiva ani ca impresiile haotice să se cristalizeze. Dilemele protagonistului din **Pădurea spînzuraților**, român transilvănean și ofițer în armata austro-ungară, constrîns de împrejurări istorice să acționeze împotriva propriului neam, sînt revelatoare, chiar în forma lor brută, ca fațete ale unui complicat proces etic. De scurt, dacă în **Ion** eticul părea absent din preocupările prozatorului, observator aproape neutru, în **Pădurea spînzuraților** trama psihologică este expresia unui spațiu plin de capcane morale, de unde, pe alocurea, dezbaterea în stil de tragedie elină. Apostol Bologa, natură reflexivă, nu acceptă mutilarea etică, dar nici nu găsește cu ușurință remediu salvării. „În Apostol” (preciza scriitorul într-o mărturisire din **Amalgam**), am vrut să sintetizez prototipul propriei mele generații. Șovăielile lui Apostol Bologa sînt ale tuturor, ca și zbuciumările lui... Numai un astfel de om putea să fie personajul central al unui roman în care lupta dintre datorie și sentiment

Const. CIOPRAGA

Aurel LEON

(continuare în pag. 5)

Național și universal

Liviu LEONTE

Antologia alcătuită de Pompiliu Marcea care semnează și studiul introductiv al volumului apărut la Editura Eminescu în colecția **Permanențe — Perspective**, urmărește istoricul și ilustrarea acestei fundamentale probleme pe terenul culturii românești, din prima jumătate a secolului al XIX-lea când este pentru întâia dată pregnant și sistematic teoretizată pînă în contemporaneitate cînd perspectiva se îmbogățește cu contribuția gânditorilor și a creatorilor ale căror opere sînt fertilizate de idealurile umanismului socialist. Trăsături proprii ale spiritualității românești apar, cum e și firesc, încă de la primele manifestări literare și artistice, folclorul stă măturie, dar ceea ce interesează aici este încercarea de a ne autodefini și a găsi particularitățile integrate sau integrabile în universalitate. Înainte de a face acel **Scurt istoric al problemei în cultura română**, Pompiliu Marcea încearcă o definire a noțiunilor. El apreciază, cu justețe, că cei doi termeni nu se opun, nu sînt alăturați, ci se întregesc, neputînd fi conceput unul independent de celălalt. Dacă în ceea ce privește naționalul lucrurile, cel puțin principial, suportă o discuție și atingerea unor concluzii acceptabile, mai greu este, remarcă Pompiliu Marcea, conștientizarea și detectarea universalului la apariția căruia pot participa și factorii exteriori valorii cum ar fi prestigiul unei culturi în ansamblul ei, o limbă de mare circulație, împrejurări de publicitate etc. Pompiliu Marcea pune în discuție toate aceste delimitări teoretice, invocă și completează teze de mare autoritate, cum e cea datorată lui Tudor Vianu privind actualizarea continuă a marilor valori și accentuează modul în care se pune relația național-universal în socialism cînd se produce valorificarea forțelor creatoare ale întregii națiuni.

Studiul introductiv, ca și masiva antologie cu funcție exemplificatoare au în vedere, prioritar, literatura, unde istoricul problemei e aplicabil pentru întreaga cultură românească. O bună idee a acestei antologii este complinirea preocupărilor teoretice cu cele privind dimensiunile universale ale unor mari personalități. Citabile sînt, în acest sens, contribuțiile aparținînd lui G. Călinescu (**Eminescu, poet național**), Alexandru Philippide (**Despre poezia română dintre 1920 și 1940 în raport cu poezia europeană**), Șerban Cioculescu (**Arghezi — poet național**) după cum meritorie este și intenția cuprinderii, fie și parțiale, continuitatea studiilor lipsind în comparație cu literatura, a celorlalte arte: Petru Comarnescu (**Universalitate și specific național — un eseu despre Brăncuși**), George Bălan (**Mesaaj universal al muzicii românești**), Valeriu Răpeanu (**Enescu și definirea spiritului românesc**) Florian Potra (**Specificitate națională în cinematograful românesc contemporan**).

Pentru literatură, antologia și studiul lui Pompiliu Marcea înseamnă un istoric concludent al raportului dintre național și universal, ca și o tentativă de cuprindere sistematică a unor aspecte definitorii. Antologia debutează cu acel text programatic al lui Kogălniceanu, celebra **Introducere** la „Dacia literară” unde se formulează pentru prima dată necesitatea unei publicații periodice **naționale**, fără a neglija criteriul estetic, se preconizează condiția unei literaturi proprii și sursele ei de inspirație, împotriva traducțiilor care omoară „du-

hul național”. Cuvintele lui Kogălniceanu au exprimat ideile generației sale care a pregătit revoluția de la 1848 și a înfăptuit Unirea, dar ele au reușit, totodată, să exprime o constantă a unei culturi cu adevărat originale, îmbogățite cu aportul fiecărei generații, nepierzînd nicînd din vedere idealurile de dreptate socială și națională. Antologia propusă urmărește, în cadrele fiecărei mari perioade, sporul de cunoaștere în definirea specificului național, paralel cu creșterea conștiinței în ceea ce privește aportul la valorile întregii umanități. În perioada pașoptistă (curentul însuși este expresia unui fenomen specific românesc) importante sînt căile de acces la o literatură națională, crearea instrumentului propriu — limba literară. Invocarea unui text al lui Odobescu din 1855 este util dar mai interesant ar fi fost de comunicat opiniile unora din comilitonii lui Kogălniceanu, intrucît Odobescu reia multe din ideile lor. Autorul antologiei pune în lumină rolul eminent, într-o altă etapă, al Junimii, reproducînd contribuțiile lui Eminescu (**Despre caracterul național**) și Maiorescu (**Literatura română și străinătatea**) aceasta din urmă interpretată și ca act de naștere a curentelor tradiționaliste, deși Maiorescu a dovedit receptivitate la influențele din afară. Pompiliu Marcea întreprinde o nuanțată analiză a curentelor tradiționaliste, alegînd grîul de neghină, relevînd contradicțiile și exagerările, respingînd prin forța argumentelor, folosite încă din epocă, tezele retrograde ale gîndirismului și ortodoxismului. Autorul antologiei glosează cu simț al nuanțelor pe marginea operei lui N. Iorga și L. Blaga, accentuează asupra momentului marcat de poporanism și de Ibrăileanu în definirea specificului național. De o bine-meritată apreciere beneficiază studiul **Fenomenul românesc** (1926) semnat de Mihai Ralea, unde criteriilor etnice li se substituie cele istorice, antropologice și sociale, ca și opera lui Lovinescu care a extins sfera specificului de la ruralismul exclusivist al tradiționalistilor la zonele vieții citadine, combătînd atît excesele adversarilor cît și pe cele ale propriilor discipoli.

Partea cea mai masivă a antologiei aparține actualității. Proportionare motivată, dacă ne gîndim că niciodată în cultura noastră nu s-a discutat atît de susținut, dintr-o perspectivă științifică, asupra raporturilor dintre național și universal, că niciodată difuziunea peste hotare nu a devenit, ca astăzi, parte integrantă a politicii culturale. Din parcurgerea textelor se pot deduce multe puncte comune, se pot consemna și divergențe, un consens unanim fiind și imposibil și paralizant pentru progresiunea cercetării. Există o tendință evasigenerală în a găsi trăsăturile specifice spiritualității românești și a descoperi temeiurile universalității culturii noastre. Ne simțim îndatorați atunci cînd abordăm aceste probleme să cităm numele lui Tudor Vianu care a dat un nou impuls comparatismului românesc, l-a îndreptat spre noi și fructuoase direcții ca și numele lui Athanase Joja care a încercat să sistematizeze trăsăturile care ne exprimă specificul. Este interesant că aproape toți cei care s-au ocupat recent de specificul național au formulat ideea unui echilibru structural, a unui clasicism consubstanțial. Cercetările actuale, recunoscînd importanța mediu-

lui, a influențelor, pleacă, aș putea spune fără excepție, de la obirșiile poporului român, urmărind apoi, de-a lungul istoriei și în funcție de ea, apariția și consolidarea acelor trăsături de rezistență și generozitate, eroism și omenie ce ne caracterizează. Într-un avîntat eseu intitulat **Identitatea și universalitatea artei noastre** Dumitru Popescu punctează cîteva din coordonatele devenirii noastre ca popor din care a rezultat personalitatea spirituală afirmată prin umanism și optimism temperat, demnitate și bărbăție și o sumă de alte însușiri pe care avem datoria de a le cultiva mai mult decît pînă acum și a le propune cu o superioară convingere în schimbul internațional de valori. Ideea clasicismului structural al poporului român revine și în alte contribuții, ea constituînd axa cărții lui Const. Ciopraga, **Personalitatea literaturii române**, în timp ce D. Păcurariu își pune problema existenței unui clasicism în sensul strict al accepției de curent literar (fragmentul **O „vocație” clasică a literaturii române?**), iar Mircea Zăciu glosează asupra **Aspirației clasice a literaturii române**. Al. Dima face un istoric al raportului dintre social, național-universal, Ion Dodu Bălan privește specificul ca organicitate și valoare, iar Al. Piru se ocupă de difuzarea clasicilor români pe meridianele lumii. Meritul antologiei este de a grupa texte din unghieri diverse, încercînd să acopere o tematică foarte largă, de la abordarea universalului ca o problemă geneologică, din perspectivă filozofică (Dumitru Ghișe, **Termenii unei ecuații: universal-universalitate**) la discutarea acelor factori adjuvanți pentru o literatură care nu beneficiază de o limbă de largă circulație și, în plus, se exprimă prin opere cu pronunțate atribute lingvistice intractabile (Marin Preda, **Circuitul universal**).

Pompiliu Marcea își manifestă implicit opțiunile propunînd o antologie și manifestă spirit critic în excursul istoric în cultura română. Am remarcat tonul urban al discuției, prezent și atunci cînd opiniile sale diferă de ale autorilor antologați. În legătură cu **Personalitatea literaturii române**, Pompiliu Marcea face o pledoarie argumentată pentru un plus de receptivitate față de fantastic, dar faptul că unii scriitori se abat de la schemele propuse este normal și nu poate constitui sursa unui reproș. Const. Ciopraga propune tot o selecție după anumite opțiuni și pentru ilustrarea unor idei și e de așteptat ca într-o literatură să înțîlmim o mare diversitate tipologică și tematică, inclusiv elemente — unele prestigioase — care nu se încadrează clasificărilor, oricît ar fi acestea de judicioase. La partea antologică aș avea de observat trimiterea prea sumară (numai anul) sau chiar absența referințelor la data primei apariții a textelor care este, — mai e nevoie s-o spunem? — mult mai semnificativă decît republicarea tîrzie. Astfel, dacă la studiul **Etnic și estetic** al lui Mihai Ralea trecem doar volumul **Scrieri din trecut** (1957) din care este citat, nu realizăm locul acestui excelent comentariu în istoria culturii noastre și a dezbaterilor aprinse care au traversat-o. Cum nu este posibil de a epuiza într-un comentariu multitudinea sensurilor implicate în relația național-universal, pun punctul aici, nu înainte de a mai releva oportunitatea antologiei alcătuite de Pompiliu Marcea.

Literatura unei teme

Descoperim aproape în întreaga literatură a lumii tema hanului ca loc de popas, ca focar al povestirii, al ideii de viață-spectacol. Hanul condiționează o literatură și un mod de viață care provoacă dialogul, povestea, sfătosenia, alianța dintre personaje. El înlesnește circulația ideilor. Există un miraj al hanului. E un teritoriu al regăsirii, al refuzului anonimului. Fiecare personaj în peregriarea lui prin lume întilnește hanul. Popas la han înseamnă o anulare a banalității și însumarea unei identități. Toate călătoriile sfîrșesc la han. El reprezintă un veritabil teatru cu un repertoriu în veșnică schimbare. E hanul unde omul comun, prins de vraja spunerii, regîzării uită de o viață mediocră, meschină, banală și trăiește o alta, imaginară, poate fericită, poate mai apropiată de ființa lui călătoare. Hanurile sînt primele „stații” ale formării literaturii. Structura lor respectă pînă la un punct însăși structura literaturii: un personaj principal (hanghița sau hanghiul) care declanșează, în relație cu călătorii, povestea; o temă (existența socială și morală a fiecărui nou sosit la han) care este veșnic alta; un timp al naratorului și un timp al narațiunii; o vocație extraordinară pentru epic, pentru aventură, pentru neprevăzut. Lumea hanului este o lume care, povestindu-se pe sine, creează o literatură autentică. E un veritabil spectacol unde spontaneitatea, sinceritatea, o stare de supremă fericire, iluzie se întîlnesc cu cinismul, cu minciuna, cu mafiția, cu masca. Hanul este cel mai bogat izvor al literaturii ca formă a dedublării; e un neîntors-pru carnavalesc. Studiul semnificațiilor și metamorfозelor prin care trece hanul ca temă, obsesie a Povestitorului, ca idee de literatură și condiție a unui anumit tip de literatură, cu un puternic fond de experiență colectivă, orală, ar scoate în evidență fenomenologia lui, marea lui capacitate de a provoca, păstra și prelungea existența umană ca realitate literară.

Hanul din romanul **Don Quijote de la Mancha** al lui Cervantes nu este un han al „fericirii”, ci al cinismului, al degradării morale. El favorizează povestea, literatura, dă un rost peregriinării cavalerului rătăcitor. Numeroasele popasuri ale lui don Quijote au loc la han „unde iau sfîrșit toate nenorocirile pămîntului”. Hanul ar semnifica o posibilitate de izbăvire. E o Mecca. Prima ieșire în lume și prima aventură a lui don Quijote se petrece la han. Apariția lui aici echivalează cu descoperirea stelei „care-l călăuzea spre forțele — ba chiar înspre palatele — minturii sufletului său”. Hanul este pentru don Quijote un castel, o fortăreață unde are loc și botezul lui de cavaler rătăcitor. Literatura se naște aproape de la sine. La han se produce „nebulia” lui don Quijote și tot aici îi crește boala, de nevindecat și foarte molipsitoare, a cavaleriei. Cînd este pus să plătească consumația, cavalerul refuză: ar însemna să-și trădeze menirea, să părăsească viața lui imaginară pentru una reală, banală. Lumea hanului, peștrița societate de acolo nu înțelege pe de-a-ntregul frumusețea și superioritatea aventurii; ea nu are vocația iluziei, gratuității. Mirajul hanului îi este interzis. Numai don Quijote savurează scena și este pătruns de miracolul aventurii: „Stăteau și se uitau la el toți cîți se aflau în han, adică mai bine de douăzeci de inși. Se uita la el și fiica hanghiului, iar el, așezîndea, n-o picdea din ochi, iar din cînd în cînd scotea și cite un oftat, care părea smuls din adîncul măruntaielor, și toată lumea scotea că oțtează din pricina junghiurilor din coaste, sau cel puțin așa credeau cei care îl zăriseră noaptea trecută, oblojiți”.

La Cervantes, hanul are și o semnificație morală: trecuți pe aici, oamenii se purifică, se luminează. Personajele hanului se lasă cucerite de poveste, de o viață trăită prin literatură, gustă cu intermitențe intimitatea confesiunilor. Hanul simbolizează o evadare, dar și o regăsire, un timp al spovedaniei și un timp al minturii.

Tot în literatura iberică descoperim și un alt han: al lui Jan Potocki din **Manuscrisul de la Saragosa**. Hanul își pierde însă în mare parte din semnificația sa fundamentală — aceea de a condiționa povestea — devenind un spațiu al fantasticului, al miraculosului și al straniuului. Călătorii nu se mai apropie de han cu plăcerea reverderii, ci cu spaimă. Hanul e bîntuit de demoni. Un alt cavaler, Alfons van Worden, străbate cam aceleași drumuri ca și don Quijote. El traversează munții Sierra Morena și hanurile pe care le vizitează au fama unor așezări bîntuite de duhuri. Hanul nu mai e un loc al intimității. Cine îndrăznește să rămîna peste noapte la han, trece printr-o uluitoare metamorfoză, intră într-o altă lume. Climatul de la han e al vrăjilor. Ceea ce este real devine supranatural. Visul transformă obsesiile călătorului în scene de groază. Hanul lui Jan Potocki nu prevestește nimic bun. Cavalerului îi dispar servitorii într-un mod cu totul neobișnuit, iar cu cît noaptea se apropie de jumătatea ei, „gîndurile (devin), mai întunecate”. Evenimentele de la han, povestite și, în același timp, comentate, au substanța și frumusețea unor povestiri din „o mie și una de noți”. În fiecare zi, o nouă poveste, în fiecare noapte, o nouă aventură, o nouă metamorfoză. Realitatea și irealitatea povestite de personajele hanului formează un extraordinar film în care fantasticul și straniuul predomină. Noaptea de la han nu sînt ale poveștilor și desfătărilor, ale minturii, ci ale cosmarurilor, cruzimii și groazei. Hanul lui Jan Potocki este un han al dedublării: ca un personaj atotputernic, face ca personajele care îl frecventează să-și declină identitatea, să se confeseze, să spună într-un moment de mare sinceritate cine sînt cu adevărat.

Zaharia SĂNGEORZAN

mențiuni critice

TIBERIU UTAN : Versuri

Retrospectiva recentă din colecția „Cele mai frumoase poezii” ne dă ocazia să „judicăm” într-o privire unitară poezia lui Tiberiu Utan, poet din generația lui Ion Brad sau Alexandru Andrișoiu, generație angajată ce a contribuit la ancorarea poeziei contemporane în social. Spre deosebire de colegii săi de generație, Utan nu ocolește temele bucolice și fanteziile ușoare ce amintesc de lirica lui Dimitrie Anghel, avînd comun un sentiment declarat patetic al unui topos românesc, în esență transilvan. În acest context, Maramureșul are în poezia sa un loc aparte, ca o nostalgie mirifică, dătătoare de viață, întoarcerea la obirși fiind o condiție a veșniciei românești: „Dulce-i zăpada de-acum / tremură vrăbia-n drum / cîntă și caută cerbii / firul subțire al ierbiilor, / păstrăvi săgeată vîlcele. / Plouă cu stele, plouă cu stele / în codrii Maramureșului”.

În volumul **Versuri** (1961) Utan cultivă o tematică diversă: sentimentul țării în plin avînt, lupta pentru o viață mai bună, în trecut, viața muncitorilor, munca țărănilor, peisajul Maramureșului, figuri contemporane, printre care Argezi și Sadoveanu. În Carte de vise (1965) poezia lui Utan devine mai interiorizată deși tematica este în

mare aceeași. Cele mai bune poeme sînt dedicate tot peisajului maramureșan: „Imi aminteste, parcă, ceva / petecul acesta de Vlășie... / O pădure iarna pe Iza mea, un drum cu sania-n copilărie. Sau poate altceva. De care-am uitat / Neîntîlnit în drumurile mele. / Poate toșnește în mine, multiplicat / Gorunul din curtea cu gard de nuiele”.

Ciclurile **Clipe** și **Steaua singurătății** (1968) au un fond comun, cu o linie mai matură a versurilor; notabile rămînd mai ales poemele universului arhaic românesc: „Încep să uit cîntecul de acasă / neagra lor cîneșă de fum — / puține îmbie, multe apășă / patruzeci de corăbii cu scum”. Transilvania devine un „gînd bun”, „brîndușe discretă și stranie”, „clopot de litanie”. Cel mai bun volum al lui Tiberiu Utan, **Goana după vînt** (1973) e tot o nostalgie a Maramureșului natal, exprimată într-o formă mai intelectualizată, din care n-au dispărut însă erupțiile: „Noi, mușchii, pelerini ai Nordului, / auzirăm aceleași vorbe fugare / și ni s-au înfiorat spinările / de inutila invocare”.

Ineditele, cu care se încheie selecția, trădează o căutare a unui calm armonios, a unei viziuni stene. Se evidențiază un sentiment de invocare a poeziei scrise cu majusculă, invocare în stil de madrigal simbolic: „Tot mai străină, Doamnă, ca-ntr-un amor trădat, / intimitatea noastră — părere... Căsnicia / cît fluturul trăiește la tropic n-a durat / Vădană nu rămîneți, doar sînteți Poezia...”.

Poet al confesiunii intime și al notațiilor sentimentale, meditative, Tiberiu Utan e un rapsod delicat al unui Maramureș simbolic în care poezia are vîrsta pietrelor dacice.

Emil MANU

GEORGE FLORIN COZMA : Anotimp

Anotimp (Ed. Militară, 1975) este un minunat poem în proză, în care romantismul vizionar și inerent al vîrstei autorului e un crez al cinerității. E și crezul profesiunii căreia i s-a dedicat scriitorul, militar de carieră și poet prin vocație. Scrisă într-o manieră modernă, proza dă legitima satisfacție. Ceea ce frapază este sincronizarea patriotismului cu modalitatea de creație modernă, dînd certitudinea scriitorului adînc ancorat în ființa istoriei românești.

Narațiunea se desfășoară pe două planuri paralele, într-o regie care trădează abilitatea scriitorului format. O călătorie cu trenul derulează o călătorie în biografia celei mai frumoase vîrste, imaginile apărînd în secvențe neașteptate, cu senzația obiectivă a metaforei, dincolo de metafora literară. Cititorul participă nemijlocit la viața trepidantă a adolescentului, la plenitudinea respirației juvenile, la cadentele vieții militare. O viață militară în care autorul descoperă, cu sinceritate, frumuseți nebănuite. Paralelismul acestor trăiri descoperă însă și aspectul sensibil, de o deosebită delicatețe, pentru investigația introspectivă, în care întrebările și răspunsurile iau formele cele mai neobișnuite, dînd frazele eliptice savoare prozei citite pe nerăsuflate, ca într-un roman de aventuri. Și **Anotimp** e, într-un sens, o carte de aventuri: romantice, aventurile cotidianului tineresc, în care iubirea, datoria, dragostea de pămînt și istorie, munca sînt necesități cerute de firea acestui popor. Prin toate acestea, **Anotimp** e o carte care ne oferă o multitudine de aspecte metaforice, de o irezistibilă atracție: dinamism, sinceritate, densitate, dînd cititorului sentimentul de caldă apropiere, de participare directă — argumente și condiții evidente ale unei cărți bune.

Dragoș NISIOIU

Ne aflăm la Holboca, în „Ceta-tea mecanizatorilor”, la marginea de răsărit a Iaşului. Sala de şedinţe a Consiliului inter-cooperatist se află între hale cu zvicniri albe de sudură şi clasele Liceului agricol. Cîmpul din jur îşi aşterne pentru somnul odihnei de iarnă, satele se dau în hamacuri de fum calm, un tren despică grăbit rotundul liniştii dintre dealuri ruginii. Ne aflăm în Holboca, dar ne-am putea afla la fel de bine la Vlădeni, Şipote, Ciortestii, Răducăneni sau în oricare alt sediu de consiliu intercooperatist dintre cele douăzeci şi cinci ale judeţului Iaşi. Atmosfera şi ordinea de zi sînt aceleaşi, confirmînd că agricultura se face în toate cele patru anotimpuri, iar agricultorul munceşte în flux continuu.

De astă dată sînt dezbătute planurile pentru viitorul cincinal, eşalonate pe ani şi sectoare, ale celor şapte comune dintre Iaşi şi Valea Prutului, aşezări cu un anumit specific ce le apropie, astfel că aspectele privind viaţa şi producţia lor pot fi discutate aproape în comun. Sînt de fapt dialoguri constructive pe care comuna, ca celulă socială, le poartă cu judeţul — for tutelat. De la măsura sa, aşezată discret între prezidiu şi sală, scriitorul urmăreşte tot ce se întimplă şi încearcă să reţină în primul rînd ce e nou în modalitatea aceasta de dezbateră a vieţii satului nostru şi a problemelor sale din viitorii cinci ani.

Impresionează mai întîi aerul ceremonios al întregii săli, gravitatea de pe chipurile oamenilor. Nimic nu e gratuit aici, formal, nici chiar ţinuta impecabilă a omului care mînuieşte bagheta de vişin lustruit. El vine în faţa solemnă, ca un general urmat de întregul său stat major, fiecare responsabil pe un fascicol de viaţă: ingineri agronomi, medici, economişti, profesori şi cîţi specialiştii mai poate avea această subdiviziune administrativă ce stă la talpa ţării. Numai că ceilalţi rămîn în urmă, iar în faţa înainteză numai el, primarul, neîncepînd nici o frază cu „eu am propus aşa”, ci cu „noi am găsit că e mai bine astfel”. Şi cînd rosteşte noi, vede nu doar pe cei aflaţi în sală, ci întreaga suflare rămasă acasă. Barem, agera primărie de la Golăeşti cînd spunea „noi, întreaga suflare din Golăeşti, Petreşti, Cotul lui Ivan, Grădinari, Cilibiu, Podul Jijia, Bran şi Medeleni” părea că repetă titlurile lui Mircea cel Bătrîn, întinse din Făgăraş şi Amlaş pînă la Marea cea mare, atîta sonoritate avea în glas.

„Comuna noastră situată... învecinată cu... suprafaţă, populaţie, altitudine... da, primarul nu uită altitudinea parcă spre a invita la măsurarea creşterii comunei sale în viitorii cinci ani faţă de cincinalul încheiat.

Scriitorul urmăreşte admirativ siguranţa cu care vorbitorii mînuiesc cifre şi termeni tehnici, iar atunci cînd au vreo ezitare, coechipierii sînt prezenţi. Ceea ce dînsul notează cu satisfacţie la modul general e deplină sinceritate şi baza concretă, reală, a discuţiilor. Nimeni nu încearcă fraze frumoase de dragul prozodiei poetice şi nici fente isteţe spre a evita răspunderea. Bineînţeles se mai găseşte vreun „talent oratoric” care să justifice spectaculoasa creştere la producţia laptelui, să zicem, prin... revoluţia tehnico-ştiinţifică, dar asemenea excepţii ce întăresc regula sînt reprimate de rumoarea sălii înainte ca prezidiul să-l coboare cu picioarele în realitate. În general însă, remarcabil orgoliul, acesta-i cuvîntul, orgoliul cu care ceremoniosul primar ia pe umerii săi şi justifică în mod ştiin-

Satul viitorului cincinal şi problemele lui

— un reportaj de
AI. ARBORE —

ţific întreaga dezvoltare viitoare a comunei căreia îi este părinte. În vorbele lui se simte dogoarea responsabilităţii directe; nu mai spune „Întreprinderea agricolă de stat Copou are atîtea investiţii”, ci „noi, comuna Aroneanu”, nici „Cooperativa agricolă Tomeşti va obţine cutare producţie la struguri” ori „Combinatul intercooperatist porcîn va da cu atîtea kilograme de carne mai mult”, ci „noi, comuna Tomeşti”. Mîndria aceea, fundamentată pe toate cele aflate în teritoriul îl cucereşte pe scriitor într-atît încît el, care se consideră singurul om din sală neangajat în probleme, şi-a dorit s-o ajute pe primăria de la Golăeşti atunci cînd ea a propus ca satul Medeleni să nu fie „dezafectat”. Da, Medelenii trebuie să rămînă pentru Olguţa şi Monica, pentru Dănuţ; să rămînă pentru Moş Gheorghe, Oţăleanca şi ceilalţi eroi ai lui Ionel Teodoreanu; pentru parfumul trilogiei pe care Perpessicius o consideră că „reprezintă un judeţ în care toate darurile pămîntului şi-au dat întîlnire”.

Primăria a propus, cei în drept au judecat, Medelenii vor rămîne ca „sat de perspectivă”. Hotărît lucru, primarii noştri învaţă să-şi pledeze cauzele, de fapt ale satului contemporan.

Satele din jurul marelui oraş îşi reglează ritmul de viaţă, respiraţia, după metropolă, fiind tributare acesteia. Dar, totodată ele rămîn datoare oraşului privind în primul rînd aprovizionarea cea de toate zilele. Locuitorii lor nu trebuie să fie tirgoveţi ce locuiesc întîmplător la ţară, făcînd naveta şi aprovizionîndu-se din oraş ca oricare cetăţean. Ei sînt datori pe de o parte pămîntului pe care nu au dreptul să-l

lase în suferinţă, iar pe de alta oraşului în preajma căruia trăiesc. E tocmai ce-şi propun planurile de producţie ale comunelor: microsolarii în fiecare ogradă spre a duce mai departe tradiţia grădinăritului din Valea Jijiei şi a Prutului; grija pentru producţia de lapte, păsări, ouă, în fiecare gospodărie personală pentru consum propriu şi aprovizionarea pieţii libere; plantarea de livezi pentru schimbarea microclimatului în zonă etc.

Naveta în sensul dat de unii ar însemna numai drumul de la sat la oraş. Primarii adunaţi la Holboca şi-au propus să schimbe o asemenea optică. Dacă în viitorii cinci ani va creşte numărul navetiştilor aflînd spre Iaşi, de ce să nu crească şi numărul oraşenilor către satele din jur, pentru deconectare în cadrul agreat, la pescuit, sport; de ce să nu crească volumul prestaţilor de servicii locale către populaţie şi al braţelor ocupate în incii industriei locale, aspirînd spre satul cu profil economic mixt, formă precumpănitoare în viitorul cincinal? Apropierea de oraş poate facilita decentralizarea unor ramuri producătoare din industrie, cum e cazul la Aroneanu datorită cooperăţiei. Pentru aceasta, comunele şi-au prevăzut amenajări de şosele, îndiguiri, irigaţii, construirea de complexe comerciale şi de deservire, deci cît mai multe trăsături de unire cu oraşul şi cît mai convingătoare dovezi de urbanizare.

pentru prima dată cînd comuna ca unitate productivă şi celulă organizată de viaţă e reprezentată plenar de primar şi angajată într-o asemenea dezvoltare amplă în care i se jalonează activitatea pe viitorii cinci ani în toate sectoarele, de la sistematizare pînă la export şi de la investiţii pînă la solicitarea tractoarelor de 150 C.P.

De observat că prezenţa în sală a tuturor resorturilor politice, administrative la cel mai înalt nivel — fie că e vorba de probleme bancare, şcolare, îndiguiri, plomba de vaci etc., lasă impresia unei centrale automatizate: apeşi pe buton şi totul intră în acţiune precis, prompt şi exact. Nici vorbitorul nu poate eluda o problemă, nici soluţiile nu sînt de circumstanţă. Se atacă problemele frontal, cu toată răspunderea, intervin de o parte şi de alta factori autorizaţi iar primarul constată că în drumul ei spre progres comuna sa nu e singură ci e o rotiţă în marele mecanism al statului socialist.

C. AGAFIŢEI :

„Flori”

Cerbi rămuroşi

Dragostea mea pentru ţară nu e condiţionată de piine. Eu trec foşnind prin ierburi fugind spre mare. Vin din munţi cu legendele Şi cu tremurul serii. Cerbi rămuroşi se adună în turme imense. Se cutremură corăbiile de vuietul copitelor; nisipul pustului se pulberă.

Cunosc ţara după respiraţia din somn a neamului. Bătăile inimilor au ceva din liniştea oştilor care au stat neclintite la fruntarii.

Pieptul e scut pentru neguri şi iarnă.

Pe la ferestre trece veşnic Dunărea !

Pină şi Lui

Pină şi Lui în seara cînd se scuturau duruind, merele în grădini, i-au tăiat Capul, Pe undeva, lângă Turda, aproape de anotimpul zăpezilor viorii.

Însă noi îl vedem venind din istorie întreg.

Rosteşte veşnic aproape de cer numele ţării.

Şi în vorba necărturărescă foşnesc mările imense ale înţelepciunii.

Leul zilei colorează vitraliile templelor !

Ion Alex. ANGHELUS

Iubirea poetului

Tu eşti poate prinţ de grai străvechi Şi visător ca toată ţara românească, Cu Eminescu îşi impart siciul Străbunii tăi — ce patimă cercască !..

Ia tine la hotare trece-un rîu Şi te desparte, însă nu în două, De-o parte — Ştefan seamănă-n Moldova griu, Şi de cealaltă — Doamna Vrancea, rouă.

Astfel răsare soarele pe noi În ţara asta românească, Şi noi nu spunem, însă noi toţi ştim Cît poate un poet să o iubească.

Florin MUSCALU

cărţi

ELENA FLOREA : Naţiunea română şi socialismul

Problematika naţiunii se află în centrul vieţii politice contemporane, constituind subiect de analiză în atenţia specialiştilor din cele mai diferite domenii. În perspectiva importanţei pe care partidul nostru o acordă problematicii naţiunii, lucrarea Naţiunea română şi socialismul, semnată de Elena Florea, se impune ca o valoroasă şi laborioasă cercetare consacrată acestei probleme în literatura marxistă din ţara noastră. Documentarea aproape exhaustivă, referinţele ample la poziţiile teoretice ale unor gânditori marxişti şi nemarkişti, bogăţia de idei şi opinii proprii, orientarea marxist-leninistă fermă, inscriu cartea Elenei Florea printre lucrările valoroase care afirmă cu pasiune şi competenţă poziţiile ideologice înaintate a partidului nostru.

Dialogul viu cu unii dintre cei mai cunoscuţi gânditori occidentali în problemă — K. Deutsch, P. Hassner, Fr. Perroux, R. Aron, J. Diedisheim, H. Morgenthau ş.a. se concretizează într-o critică argumentată a concepţiilor nihiliste despre naţiune şi statul naţional.

Primul capitol, cel mai interesant sub raport teoretic, este consacrat evoluţiei conceptului de naţiune în gândirea marxistă. Rînd pe rînd sînt analizate elementele definitorii ale naţiunii: limba, factorul social-economic, sentimentul naţional, teritoriul şi populaţia, privind aceste trăsături în unitatea lor dialectică, structurală. Autoarea analizează totodată discuţiile din ultimii ani care s-au dus în publicaţiile marxiste de specialitate în jurul categoriei de naţiune şi a conceptelor legate de aceasta, formulînd propriile opinii. Comentînd şi sintetizînd principalele puncte de vedere marxiste, autoarea formulează următoarea caracterizare a naţiunii: „Naţiunea este o comunitate social-etică de oameni care s-a constituit istoric şi care se caracterizează prin: limbă literară evoluată, exercitînd toate sau majoritatea funcţiilor sociale ale comunicării pe calea limbajului; teritoriu stabil, unitar şi constituit istoric; viaţă economică bazată pe o economie industrială, piaţă unitară, producţie de mărfuri şi pe experienţa muncitorului ca tip nou de producător al societăţii; conştiinţa naţională, cuprinzînd atît latura sa ideologică, cît şi factora psihică manifestată în nota dominantă a psihologiei unui popor, în tradiţii obi-

ceiuri şi particularităţi ale modului de trai şi ale culturii naţionale; cultura naţională ca modalitate spirituală de afirmare a personalităţii naţiunii” (p. 106). După preocupările de tipologie a naţiunii, şi după cercetarea modului de abordare a problemei naţionale, autoarea trece la examinarea transformării naţiunii române din naţiune burgheză în naţiune socialistă, cu referire specială la dezvoltarea naţiunii române în anii construcţiei socialiste. Originală, dînd valoare deosebită lucrării, este dezbateră problemei conştiinţei naţionale, atît prin analiza teoretică întreprinsă, cît şi prin investigaţia sociologică concretă efectuată în judeţele Iaşi, Cluj şi Timiş. Concluzia cu privire la aspectele urmărite în cercetare — la nivelul colectivităţilor investigate — este relevantă, prin date concrete, a conţinutului socialist al conştiinţei naţionale a poporului nostru. Inexistenţa unor studii concrete asupra conştiinţei naţionale, aşa cum se manifestă ea la nivelul conştiinţei individuale, constituie, credem, unul dintre motivele temeinice care fac ca lucrarea analizată să se impună cititorului prin abordarea unui domeniu neexplorat încă.

Victor OPASCHI

OCTAV ONICESCU : Învăţaţi ai lumii

De multă vreme orice carte semnată de academicianul Octav Onicescu, înseamnă o sărbătoare: pentru matematician, dacă lucrarea este de specialitate sau şi pentru oricare alt cititor dacă ea are, cum este cazul acum, un orizont mai larg. Autorul cucereşte suflerile prin măiestria cu care ştie să găsească ceea ce luminează viaţa fiecărui personaj, tocmai fiindcă a înţeles prea bine că: „Viaţa exterioră a unui matematician, a unui fizician sau chimist al acestei epoci înnoitoare este pretutindeni aceeaşi. Istoria ei ţine într-o pagină: studiile obișnuite cu sau fără deosebite succese, apoi un doctorat, pe urmă o catedră, cel mai adesea întemeierea unei familii, alegerea la o Academie şi apoi sfîrşitul natural, toate într-o obscuritate asupra căreia nu-şi mai face nimeni iluzii” (pg. 242). Învăţaţii prezentaţi, 13 la număr, îi sînt cu toţii prieteni intimi, cu fiecare în parte a stat de multe ori la taifas, fie că se numeşte Arhimede: „una dintre personalităţile care aparţin deopotrivă istoriei şi legendei”, sau Leonardo da Vinci ori Copernic: „gînditor care-şi adînceşte propriile obiective, le frămîntă, le răscoleşte, le interpretează, rămînd în cadrele rigide ale unei preocupări delimitate”, fie că poartă numele de Galilei, Pascal ori este una dintre cunoştinţele personale ca Emile Borel, Gheorghe Ţiţica, Ion Simionescu... Care cititor nu va fi prins în mrejele curiozităţii şi nu va urmări pe nerăsuflăte un articol ce începe aşa: „Cărţile

matematice au fost în trecut şi pînă la o epocă apropiată destul de rare. Ne gîndim la acele cărţi ce reprezintă o doctrină, o metodă, un punct de vedere personal şi nu la tratate şi manuale şcolare. Matematicianu, ca şi poezii, au preferat întotdeauna să-şi comunice descoperirile lor în prezentări directe şi rapide, şi numai rareori în sinteze care cer forma cărţii” (Guido Castelnuovo, pg. 189). Rînd cu rînd, toate aceste evocări se cer meditate pe îndelete. Ele ar putea fi caracterizate prin însăşi observaţia ce o face autorul cu privire la convorbirile cu D. Pompeiu: „Fiecare obiect al convorbirii cu Pompeiu căpăta o asemenea ţinută, încît dădea partenerului său senzaţia că participă la un act de ştiinţă creator” (pg. 262).

Iniţiativa Editurii „Albatros” de a aduna o parte dintre articolele academicianului Octav Onicescu în colecţia Lyceum merită toată lauda.

FL. T. CAMPAN

Înţelepciunea Egiptului antic

Îzvoarele nesecate ale antichităţii ne menţin în permanenţă certitudinea că, oricît le-am cerceta, ne îmbogăţim mereu cu noi şi noi comori de frumos, de cunoştinţe, de înţelepciune. Egiptul antic, pămînt hărăzit de soartă să fie leagănul uneia din cele mai vechi şi mai dezvoltate culturi care au influenţat puternic civilizaţiile ce au urmat, ne-a lăsat, printre altele, şi multe inscripţii, papirusuri, în care sînt adunate adevăruri milenare despre viaţă.

Citind culegerea Maxime, sentinţe şi aforisme din Egiptul antic publicată de Constantin Daniel în Colecţia „Cogito” a Editurii „Albatros” redescoperi cu uimire cît de „bătrînă” e înţelepciunea omenească.

Formulate simplu (să nu uităm, sîntem în mileniul III î.e.n.), observaţiile sînt esenţiale, iar bunul simţ, isteţimea, integrarea în realitate şi alte calităţi ce se degajă au caracter de actualitate.

Apărute într-o epocă în care poporul trebuia să lupte cu natura pentru câştigarea unei cîte de mici bucăţi de pămînt, cu opresiunea stăpînitorilor, aceste cărţi de înţelepciune au un profund caracter materialist. În ele e pretuită viaţa, dragostea de muncă, setea de cunoaştere, şi e biciuită încă de pe atunci prostia, îmbuibarea şi toate viciile decurgînd din posesiune şi egoism. Prin alegerea judicioasă a textelor, ca şi prin erudita, deşi accesibilă prefaţă, Constantin Daniel reuşeşte să ofere o imagine vie a culturii vechilor egipteni, a moravurilor societăţii epocii.

R. N.

Valori actuale

Critica lui G. Dimisianu mizează pe puterea de constringere a evidenței. Examinând operele și fenomenele literare ea relevă aspectele, desprinde concluziile, propune soluțiile care se impun parcă de la sine. Ambiția ei secretă e consensul. Un ideal lansonian pare să anime activitatea criticului, concentrată în afirmații capabile să producă o raliere cât mai largă. G. Dimisianu este opusul criticului paradoxal. Echilibristicii spectaculoase (dar riscante) el îi preferă mersul sigur, înaintarea cumpănită, terenul ferm al evidențelor. Acestea, însă, e de precizat, nu se oferă de la sine, trebuie descoperite, ceea ce, uneori cel puțin, cere tot atita trudă de cită e nevoie pentru a impune un paradox. Căci evidențele nu sînt, ci devin, prin lucrarea criticului, evidente. Primul demers al lui G. Dimisianu e de a încerca zonele transparente ale operei, aspectele ei de necontestat, de a stabili axiomele interpretării. Analiza se dezvoltă în continuare pornind de la această poziție întărită, consolidată ca un fundament. Dorința de a străluci (cîți îi rezistă oare?) într-un plan sau în altul, și orice plan e considerat în deosebte bun pentru a străluci, G. Dimisianu îi opune — cu acea discreție ce îi caracterizează toate manifestările, însă decis — preocuparea pentru adevăr, o strictă disciplină a evidenței.

În cadrul criticii pe care, în ciuda trecerii anilor, continuăm să o numim, căci de fapt mai este, tînără (poate și pentru că a-i spune nouă ni se pare prezumțios) G. Dimisianu reprezintă atitudinea de echilibru, demnitatea calmă a discursului. Nimeni, în contextul în care l-am situat, nu a pus mai convingător în lumină ca G. Dimisianu avantajele spiritului de măsură, ale bunăvoinței și civilizației în critica literară. Și nimeni nu a dovedit că posedă, asemenea lui, virtuțile răbdării, vădite în toate fazele activității: în contemplarea operei; în descrierea migăloasă, exactă și în investigarea ei atentă, fină; în formularea unor concluzii și în emiterea judecăților de valoare, lăsate mai mult să transpară (și din această cauză uneori estompindu-se) decît proclamate; în lăta îmbrățișare a unor vizuni mai generale; în sfîrșit, la nivelul expresiei, îndelung elaborate, precise și clare, în care fiecare cuvînt este lăsat parcă să se rotunjească în virful peniței înainte de a se rostogoli pe hirtie, adăogind un remarcabil (dar rareori remarcat) talent literar unui stil sobru și tehnic. Criticul știe deopotrivă să caracterizeze global un scriitor, să portretizeze excelent sau să emită observații de mare pertiniență. Despre Marin Preda, G. Dimisianu a scris articole de referință: „de fiecare dată cînd desfășurarea acțiunii epice atinge spațiul țărănesc propriu-zis, ceva misterios se petrece, povestirea se înaripează și un suflu arzător trece peste pagini. Toate capitolele care descriu descinderea lui Niculae și a Siminei în satul moromeților și toate episoadele rememorative ce trimit în lumea copilăriei și adolescenței eroului formează o zonă iradiantă a romanului luminînd din interior toată construcția. E o lume vrăjită această lume a satului descrisă de Marin Preda în *Marce singuratic*, atînsă de „o tremurare magică” pe care numai cîndva o mai întîlnisem la el, în cîteva povestiri din ciclul *Întîlniri din pămînturi*. Gesturile, siluetele umane, contururile lucrurilor, casele, copaci și animalele, totul joacă într-un aer ciudat, aproape supranatural, iar întîmplările sînt și ele pe măsura acestui cadru, enigmatic și plin de poezie, în care se desfășoară”; un portret pătrunzător și sugestiv în care accentul ironic nu exclude cordialitatea și se face, în una din cele mai bune pagini ale volumului, lui Ion Gheorghe: o remarcă inteligentă și profundă delimitează un foarte interesant realism al semnificațiilor: „Putem vorbi la ei (Kafka, Beckett, Ionescu n.n.) și la alți autori de aceeași factură, despre un realism al semnificațiilor. În amănunte, în logica faptelor, în construcția eroilor și în alte aspecte care țîn nu numai de tehnică dar și de concepție, acești autori desigur că nu sînt „realiști”, ei sfîrșind intenționat linia logică și senzația de autenticitate. Dar viziunea generală, rezultată din suprapunerea impresiilor, din sinteza semnificațiilor, din esențializare — conduce tot la o imagine a realității, a lumii din care se înalță”.

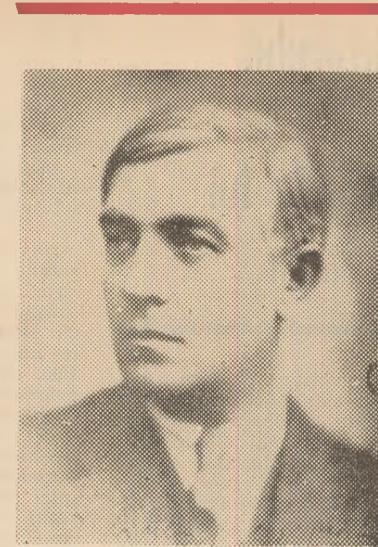
Calitățile lui G. Dimisianu, înzestrarea sa, inclusiv temperamentală, îl îndrumă aproape întotdeauna spre o poziție de obiectivitate (G. Dimisianu fiind, probabil, criticul cel mai obiectiv). Dar nici chiar obiectivitatea sa, de la care nu abdică niciodată, nu este, ca să spunem astfel, omogenă. Ea își are zonele ei „calde” și „rece”, nuanțe, curenți și straturi, momente de ceremonioasă întîmpinare și de abia stăpînită (stăpînită totuși!) iritare. În articolul despre Eugen Luca, obiectivitatea are un suflu scurt, simțindu-se precipitarea de a se trece la — unica în volum — „execuție”. Simpatii și antipatii prea omenești deci colorează diferit, din adînc, o suprafață doar în aparență monocromă. Aripile avîntului (crescute vizibil, de pildă, în articolele despre Adrian Păunescu sau Mircea Martin) fac să vibreze diferențiat spațiul, în principiu de pulsație egală, al obiectivității. Aceasta e, la G. Dimisianu, radiașă uneori, însuflețită, liniștită alteori, ușor plictisită sau nedisimulat posacă. Un risc al criticii lui G. Dimisianu poate fi alunecarea în prudentă și într-o atitudine prea „înțelegătoare”. Risc de semnalat chiar în acest volum, în care brațele comprehensiunii se deschid prea larg și în care, poate tocmai din acest motiv, frapează puținătatea, ca și caracterul în genere minor, al obiectivității, repede retractate de altfel adeseori, raritatea atitudinilor de respingere. Criticul vrea parcă uneori să stoarcă calități din orice lucrare, chiar și atunci cînd lucrarea în cauză dă vizibile semne că e steapă. În drumeția foarte mimetică kafkiană a celor trei personaje din *Lunga călătorie a prizonierului* de Sorin Titel criticul vede, forțînd interpretarea, „un discret dar ferm elogiul adus rezistenței morale” (mai curînd, am spune, celei fizice). Articolul despre cartea lui Ion Maxim indică de altfel limita stilului lui G. Dimisianu. E un stil admirabil dar care a devenit oarecum inapt, tocmai datorită onora dintre calitățile lui (respirație egală, altitudine, eleganță etc.), pentru acțiunile de luptă și respingere pe care critica nu poate și nu trebuie să le excludă.

Valeriu CRISTEA

Deși rar pomenit în mărturisirile sale, Iașul a fost o cetate literară pe care, în anii junetii, Rebreanu a încercat în fel și chip s-o cucerească. Viitorul monograf va aminti deseori capitala Moldovei, numeroase documente ajutîndu-l să reinvie chipuri și raporturi de creație astăzi estompate în biografia romancierului.

Tipărind primul volum de *Cariete* din arhiva scriitorului (Editura Dacia, 1974), subliniam că, în perioada formației sale, contactul cu critica lui Ibrăileanu își va pune pecetea pe lucrările de mai tîrziu, după ce o vreme tînărul parcursese opera lui Creangă și Sadoveanu. *Spiciurile* din literatura română și universală — publicate de noi cu același prilej — mărturisesc, prin conșpectele selectate din paginile „Vieții românești”, că unele teze privind procesul de obiectivare artistică vor găsi la Rebreanu un ecou mai puternic decît în proza multor ieșeni consacrați. La aceasta contribuise substanțial unele împrejurări biografice. Refîntors pe meleagurile natale, după ce un an și patru luni îmbrăcuse uniforma ofițerească, tînărul renunță pentru totdeauna să se mai adreseze revistelor și teatrelor budapestane. El studiază cu o rară perseverență valorile culturii naționale, hotărît să scrie și să se afirme în limba neamului său. Între diverse tipărituri cerocotate se află și colecția „Vieții românești” (1906—1909) la acea vreme interzisă în Transilvania de cenzura austro-ungară — trecută peste graniță cu coperti înșelătoare. În Prislop, Rebreanu este atît de impresionat de gîndirea estetică a publicației, încît în jurnalele sale de lectură copiază fragmente întregi din articolele de critică și teorie literară, ucenicînd apoi în spiritul tezelor conșpectate. Dorința de a fi publicat „peste munți” — mai precis la Iași — pentru a fi cunoscut și recunoscut de „ilustrul domn G. Ibrăileanu” este evidentă. Pe verso-ul unei file de manuscris s-a păstrat copia epistolei către acesta, trimisă în jurul datei de 1 noiembrie 1908 (vezi Rebreanu, *Opere*, vol. 1, p. 362). Scrisoarea însoțește o povestire, autorul fiind într-un fel deranjat că n-are... „nume să sune bine”, ceea ce nu-l oprea să se gîndească însă la... „onorar”. Paginile ajung în coșul de hirtie, primele povestiri fiind publicate, după cum se știe, la „Lucafăru” din Sibiu, de către O. Tăslăuanu.

Ideea de a fi tipărit la Iași nu-l părăsește însă pe Rebreanu nici mai tîrziu, după venirea sa în București, unde Mihail Dragomirescu îl publică în „Convorbiri critice”. În 1911 întîmpină, spre necazul lui, noi neplăceri. Altmînter nu se explică următoarea scrisoare aflată la B.A.R. (nr. 145.231), purtînd antetul „Vieții românești” de sub direcția lui C. Stere și dr. I. Cantacuzino:

Rebreanu la „Viața românească”

D-sale D-lui Liviu Rebreanu
Secretar al Teatrului Național
Craiova.

Iași, 21.VII.1911

Stimate D-le Rebreanu,

Lunga D-tale scrisoare e foarte nedreaptă față de d. Ibrăileanu, deși înțeleg sentimentele de autor care au dictat-o. Dacă presupunerile D-tale ar fi chiar adevărate, încă n-ai avea dreptul să te plîngi: pe coperta revistei este clar scris: că 1) articolele nu se înapoiază, și 2) că noi nu ne obligăm de a corespunde cu autorii manuscriselor refuzate. Motivele acestei atitudini, recunosc, drastice se explică foarte ușor: noi primim mii de manuscrise pe an (și autorii totdeauna le cred publicabile altfel nu ni le-ar trimite), încît am fi siliți să avem o arhivă imensă și o cancelarie și mai bogată dacă am proceda altfel. Deci dacă presupunerile D-tale ar fi fost chiar întemeiate, noi n-am putea nici măcar copia manuscrisul fiindcă el ar fi fost demult distrus.

Dar nu sînt întemeiate: La plecarea în concediu d. Ibrăileanu mi-a transmis toate manuscrisele ce le-a crezut publicabile, și mi-a atras atenția în special asupra schiței D-tale. Eu însă dorream să o recetesc (împreună cu celelalte manuscrise). Am citit-o. O cred și eu că trebuie publicată, deși ar trebui în unele privinți rețușată. Nu cred [că] va putea fi publicată în N-ul apropiat, fiindcă nu avem loc. În orice caz vei fi ținut în curent.

Iartă-mi scrisul, sînt copleșit, cred că îl vei descifra.
Primește asigurarea considerățiunii mele.

C. STERE

Deocamdată acesta este singurul document care lămurește condițiile debutului lui Liviu Rebreanu în presa ieșeană. În septembrie 1911, „Viața românească” publică nuvela *O stringere de mină*, scrisă sub influența lecturilor din Cehov. Ani de zile apoi contactele cu lumea literară ieșeană vor fi pasagere, devenind notabile abia după apariția romanului *Ion*, cînd scriitorul va semna o suită de cronici teatrale, în paginile „Vieții românești” (1921—1922).

În legătură cu această colaborare, revista „Cronica” a publicat, cu ani în urmă (nr. 4, 1966), *O scrisoare inedită a lui Rebreanu adresată lui Ibrăileanu* (autorii comunicării fiind Gr. Botez și M. Bordenianu). Ea ne dezvăluie neplăsurile cronicele teatral la știrea că redacția va publica o altă „dare de seamă” asupra unei piese comentate anterior de el (Mărgeluș de A. de Herz). Considerînd că este vorba de o jignire profesională („penibilă”, „neașteptată și nemeritată”), Rebreanu ținea să precizeze că în cazul unei „desolidarizări” e nevoit să nu-și mai „piardă vremea cu niște cronici care nu izbutesc să obțină nici măcar conșimțămîntul revistei în care apar”.

Cercetînd corespondența scriitorului, aflăm răspunsul lui G. Ibrăileanu:

Stimate domnule Rebreanu,

Părerea lui Galaction e a lui, și nu a revistei, așa că nu poate fi vorba de o dezavuare a Dv. din partea „Vieții Românești”. Revista nu vorbește decît în Miscellanea (și numai în ceea ce e iscălit P. Nicanor & Co.) și în rubricile necălitate.

Dar fiindcă nu voiesc să aveți din partea noastră nici cea mai mică plăcere, nu voi mai tipări la cronica teatrală decît cronica Dv. Numărul acesta însă, cu pagina lui Galaction, e tipărit și dat la broșat, și nu se mai poate face nimic.

Acum altceva. De ce nu ne trimiteți o nuvelă? I-am spus adesea lui Patrascanu, reprezentantului revistei la București, să vă vorbească în această privință. Nu știu dacă a făcut-o.

Primiți, vă rog, încredințarea stimei deosebite ce v-o păstrez.

G. IBRĂILEANU

După primirea acestei epistole, Liviu Rebreanu va continua să scrie și să publice în paginile revistei ieșene. Mai tîrziu, raporturile cu Ibrăileanu vor fi reverențioase, lipsite însă de cordialitate. Surprinzător, criticul nu va fi entuziasmat de valoarea unică a prozei rebreniene, după cum romanierul nu va găsi de cuvînt să amintească vreedată ce-a însemnat pentru evoluția creației sale întîlnirea cu Ibrăileanu.

Ca o ironie, mai tîrziu avea să menționeze printre maeștrii săi literari pe... I. Al. Brătescu-Voinești și M. Sadoveanu, temperamente artistice opuse personalității sale.

Niculae GHERAN

Interpret „Pădurea spînzurată”

(urmăre din pa

amenința să degeneze zoologie goală, patrică dar, tema clasică a so personaj între datorie stare de opoziție ca dezechilibrul sau ruptură, aceeași în liniile Euripide sau la Racine rează la Rebreanu imluare. Condiția tragică dată, a unui personaj teză de discontinuități rectilinii; dacă Apostol numi să zicem Hector boiul s-ar purta între Sparta și Athena, în toate faptele din rom corporate unui spațiu ceva ar lipsi aceste „transpoziții”. E vorba de tul destinului, concep oia forță extra-umană najul lui Rebreanu, mai violent se dă în destinul e o problemă tare morală, în care teme de fatalitate, n zura divină. Destinul (nume sugerînd cre miune patriotică sa permanent de ordinul Apostol Bologna e pe mai problematic al nu. Toată existența declanșarea dramei, p pregătire pentru întîl torie cu destinul, ca confundă cu conștiință

Cum „s-a format”, i ca structură etică-psih sonajul polarizant al Putea evita el sfîrșit că împrejurările n-ar războiul? Au vreo le sele de exaltare din comportamentul sch proape straniu din tî Sau faptul că, prin m cendentă dintr-ur s lui Avram Iancu, prin cație ultrareligioasă? tea aparțin unui pro mulare lentă, pe un fo dar criteriul moral c șează criza e unul de țional. Mai concret sp de datorie, odată fixat ța lui Bologna, lucrează parator, angajîndu-i în tență. Tatăl protagoni cat din Parva (pe va lui), „cel mai tînăr co procesul Memorandulu prematur, lăsîndu-i un „Ca bărbat, să-ți faci

Pe urmele lui Liviu Rebreanu

„Am crescut în regiune de munte, în deplină libertate. În satul meu n-a fost petec de pămînt pe care să nu-l fi umblat. Om al munților și al pădurilor, natura mi-a intrat în ochi și în suflet de mic copil. Valea Someșului, atît de bine cunoscută, în cele mai mici cotituri, a fost și va rămîne pentru mine cel mai frumos loc de pe pămînt” — sînt cuvintele lui Liviu Rebreanu cu ocazia unui interviu acordat lui Valeriu Donea și publicat în nr. 8 al „Adevărului literar și artistic” din decembrie 1935.

Liviu Rebreanu, scriitorul care „a dat vieții o operă și operei o viață” (Tudor Vianu) a străbătut în traiectoria siderală a geniului său creator nu numai momente care au lăsat dureroase urme, ci și un teritoriu de nebanuite limpezimi — copilăria — pe care scriitorul o va evoca cu atîta nostalgie în cavalcada neliniștitului său destin. Această copilărie, anotimp și unică vîrstă, cum ne-ar spune Ion Pillat, este legată, în cazul lui Rebreanu, de multe localități din județul Bistrița-Năsăud (Tîrlisua, Prislop, Năsăud, Bistrița, Măgura Ilvei, Nimigea etc.), și în același timp, de una singură — Maieru, „Cuibul visurilor” sale. Tăriile care iradiază din această sedimentare metaforică le putem descifra atît din „Mărturisirile” scriitorului care, de cîte ori avea ocazia se refugia cu toată ființa în această oază a începutului său, cît și din amintirile colegilor de școală primară, ale prietenilor, ale oamenilor din Maieru. Aici în „Cuibul visurilor” și-a cunoscut Rebreanu eroii care mai tîrziu vor pleca atît, de frenetic în lumea largă, purtîndu-ne numele... Aici s-au țesut și împlinit atîtea planuri. „De-acolo mi-a rămas imaginea jocului românesc, așa cum l-am scris în capitolul întîi...”, petrecerea de la horă, scandalul, cheful de circumă, bătaia între flăcăi și toate amănutele cealalte, deși plasate în Pripas, în sufletul meu trăiau întîmplare... în satul primei mele copilării...”. Nu întîmplătoare este vorba de dul a scriitorului prilejuită de explicarea, în 1932, a genezei lui *Ion*, ocazie cu care Rebreanu propunea și citirea inversă, adică Noi.

„Prin cîte sate au vagabondat părinții mei n-aș putea spune, pînă ce-am ajuns în comuna Maieru, lingă Rodna Veche, unde s-au stabilit pentru mulți ani. De Maieru deci se leagă toată copilăria mea și toate amintirile asupra primului contact cu lumea exterioară. Eram de vre-o doi ani și jumătate cînd ne-am mutat în Maieru”, mărturisește scriitorul. Într-adevăr, în toamna anului 1888 o căruță încărcată cu „averea” înv-

țătorului Vasile Rebreanu (calea ferată spre Rodna datînd de sula drumul ce șerpuieste cînd de o parte cînd de alta a Someșului) și a ajunsă cît mai departe la izvoare... Fama rebreanu va locui în Maieru, pe rînd: la Laurențiu Ilieșiu, la Dumătru Boșca (învățător și el), Petrea Ilieșiu pe ulița Mem bilindu-se apoi, pentru tot timpul cît va rămîne în Maieru, Anhidim Partene. Faptele au rămas în cărți, dar ele au cartea nescrisă a Văii Someșului, ele se transmit de la bunii și de la aceștia mai departe... Pentru că, oamenii de aici i Rebreni nu atît din cărți, cît mai ales din viața scrisă cu fa veche comună. Oamenii își amintesc despre tată și fiu, de și despre viitorul scriitor, Bătrînul Sălăvăstru Vartic ne și tîndu-și despre dascălul Vasile Rebreanu: „Era harnic și învătă cum să punem pomi, cum să îngrijim albinele. Av mulți peri și nucii puși de mina lui”. După cum este bine cun 1891—1895, Liviu Rebreanu a fost elev la Maieru. Doniză Ci a împlinit 87 de ani), coleg de clasă cu scriitorul, își amintesc santă întîmplare. Era în anul 1894/1895. Învățătorul fiind ch gență la Rodna, îl lăsă pe fiul său să mențină ordinea în c să nu facem ceva pozne, ne dădu un fel de compunere:

Primăvara în sat la noi. Liviu a început să ne dicteze la alte propoziții, de te mirai de unde le mai scoate”. La învătătorului de la Rodna, toți cei peste 20 de elevi din cl zentat compuneri deosebit de interesante. Și nu s-a mai ști dacă dascălul fusese „păcălit” sau el însuși ocazional situaț ul tact pedagogic ce-l caracteriza. Compozitorul Darius I întim al scriitorului, și-l amintește pe Liviu (la Maieru) în i pilului universal”. „Eram copii fericiți și zburdam toată ziua pe prundul morii din Arini, în vacanțele de vară”.

Șezătorile, poveștile bătrînilor, culegerile folclorice cupri tele tatălui său, hora și nunțile, această vatră folclorică de valoare prilejua viitorului scriitor o nouă viziune asupra re veștile babei Procopoaia — „vrăjitoarea”, ale bătrînei Oprc Boroilului (personaj care a trecut din realitatea satului, oragu ațîțau fantezia viitorului scriitor.

În 1895 (la 10 ani), Petre Ilieșiu ducea în căruța lui, aseme Luca al lui Creangă, pe Liviu și pe fiul său Octavian pe a geamăn cu Someșul către „mica Academie din Năsăud...”. D pînă la Năsăud, cale de 5 ore cu trăsura, am plîns amar, p: tul mi-ar fi spus că nu voi avea niciodată bucuria de viață țit-o în comuna mare, bogată, de la poalele Ineuului”. Va revei după 1919, dar „mai tăcut”, purtînd în suflet doliul pierderii Emil. „După 30 de ani de zburcări deșarte mă întorceam ac

g. 1)

eze în frac-
tică“. Iată
îndării unui
și pasiune;
ce produce
tra interioa-
ei mari la
ne, nu suge-
presia de re-
e, de astă-
modern, sin-
și nostalgii
Bologa s-ar
și dacă răz-
soldați din
sfârșit dacă
an ar fi în-
din Helada,
ipotețice
de sentiment
ut la antici
La perso-
războiul cel
sufletului lui;
de înfrun-
omul nu se
ici de cen-
lui Apostol
dină într-o
cră) rămâne
interiorității
ersonajul cel
lui Rebreau-
lui pină la
are o lungă
drea obliga-
re la el se
l.
rin urmare,
logică, per-
romanului?
tragic, da-
fi precipitat
ătură acce-
copilărie cu
mbător, a-
opol crizei?
ma sa, des-
bprefect al
ise o „edu-
Toate acces-
es de acu-
nd reflexiv,
are declan-
aspect ras-
s, termenul
în conștiin-
n chip aca-
rea exist-
tului, avo-
a Someșu-
damnat în
murise
egat sever:
atoria și să

r din 1910)
eșului, ne-
ia lui Re-
ră Avram,
ntin“, sta-
în casa lui
îmas și în
i la nepoți
cunosc pe
te în stră-
pre dascăl
me, amin-
tește. Ne
am în sat
scut, între-
ncan (care
e o intere-
nat de ur-
asă și, „ca
iecare, tot
ntoarce
ă au pre-
niciodată
cu subti-
p, prieten
staza „co-
ne jucam
e în caie-
nebănuită
ității. Po-
a sau ale
abula“, je),
a lui moș
lași drum
la Maieru
ă instinc-
-am sim-
la Maieru
atului său
o de unde

OVIDIU GENARU

Întotdeauna vulturi am iubit

Ovăzul s-a copt și păstorii s-au jubit cu trestiiile un legendar decembrie aprinde focul încă din iulie în timpuriul fruct, Saturn lovește-n piept Cetatea Neamțului și umbrele tresar ca unda apei. De iubire de trecut ochii caută Luceafărul în piața publică. Inelul dragei mele măsoară azi grosimea ierbiilor. Una e patria și unul corpul ce mi l-a dat, sinul ei puber și muntele dalb împrejmuit cu vulturi, Intodeauna vulturi am iubit.

Cetatea și viața

Imagini de păpuși de fin, arome, miriști și-un armăsar de fum de liniști mai stăruie în mintea mea de vară ca-ntr-o pierdută stelă funerară.

acția căpitanului rutean Cervenco, profesor în Stanislau, pledează, în mod tolstoian, utopic, pentru non-violență: „mai bine și-ar tăia mîinile decît să tragă asupra unor bieți oameni ca și dînsul!“... Mai categoric decît ceilalți, locotenentul Gross, evreu, inginer la o fabrică budapestană, emite concluzii cu suport revoluționar: „Nici o datorie din lume nu-mi poate impune să ucid pe un camarad...“. Pe frontul rusesc, într-o conversație la popotă, intransigentul Gross aduce motivări amintind de limba-jul din Focul lui Barbusse: „— Statul!... Statul țare ucide!... În spate, statul nostru; în față, statul dușman, și la mijloc, noi, cei osîndiți să murim ca să asigurăm huzureala cîtorva țilhari, care au pus la cale măcelul milioanei de robi înconștienți (...). O singură clipă de curaj general ar pune capăt tuturor mișelilor... (...). O crimă monstruoasă trebuie să nască o pornire uriașă de răzvrătire, universală... Trebuie! Și atunci, peste tranșeele pline de sînge, peste grănițele brăzdate cu morminte, toți oropsiții, toți răzvrățiții își vor strînge mîinile și, într-un avînt nimicitor, se vor întoarce împotriva celor ce-i exploatează de mii de ani, și în singele lor buhăit de trîndăvie vor înmuia steagurile păcii și ale lumii noi...“. Punctul de vedere oficial, austro-ungar, reprezentat de locotenentul Varga, se bazează pe o falsă idee despre internaționalism. „Uite!... zice Varga. Tu ești evreu, domnul căpitan e ceh, doctorul de colea e german, Cervenco e rutean, Bologa e român, eu sînt ungur... Așa-i?“ Dar adresîndu-se unui croat care lucra la popotă, — „tu ce ești?“ — pentru a conchide că toți luptă „umăr la umăr pentru un ideal comun“, cel interogată răspunde scurt: „Soldat!“ El nu aderă la „internaționala crimei“... Și în reflecțiile cheului Klapka, termenii datorie, staț și crimă revin ca un refren amar: „O crimă imensă e întotdeauna războiul, dar cu deosebire războiul Austriei!“.

Știința — obiectiv și mijloc al dezvoltării

Multitudinea lucrărilor și preocupărilor referitoare la știința ca fenomen social vorbesc de la sine despre rolul deosebit de important al ei în viața oricărei societăți. Constituția unei științe despre știință (scientifică, scientologie) este consecința firească a dezvoltării într-un grad nemaiîntîlnit a tuturor științelor și a apariției multor științe noi sau de graniță. Problema interdependenței dialectice dintre știință și societate capătă în zilele noastre o actualitate deosebită. În societatea socialistă știința și tehnica își pun amprenta asupra tuturor sferelor sociale și în special asupra economicului, unde consecințele revoluției tehnico-științifice contribuie în cel mai înalt grad la creșterea productivității muncii. În procesul concret de construire a socialismului se evidențiază cu pregnanță atât posibilitatea avîntului creativității științifice, cit și necesitatea folosirii științei ca factor al progresului social-economic. Analizînd fenomenul științific se observă corelația dialectică dintre știința înțeleasă ca obiectiv al dezvoltării și știința privită ca mijloc al acesteia. Înțelegem prin prima latură a corelației, dezvoltarea în sine a științei — ca forță de producție potențială, reprezentînd, în ultimă instanță, cercetarea fundamentală. Știința ca mijloc al dezvoltării constă în aplicarea nemijlocită, în viața socială, a celor mai noi cuceriri ale sale. În acest sens ea este o forță nemijlocită de producție. Această corelație dintre obiectiv și mijloc, dintre fundamental și aplicativ este o problemă de bază a politicii științei, iar optimizarea raportului dintre ele are consecințe pozitive imediate. În legătura dialectică dintre teorie și practică se evidențiază rolul practic al motor al dezvoltării științei (Prin necesitățile reclamate de aceasta) și acela al științei ca instrument de satisfacere a noilor nevoi sociale. Necesitățile dezvoltării accelerate a economiei au determinat o dezvoltare în același ritm a cercetărilor științifice. Analizînd acest aspect, De Solla Price, personalitate de seamă în domeniul științific, afirmă: „Pe măsură ce știința se dezvoltă, costul activității științifice crește mult mai repede decît avantajele sociale“. Afirmarea este neîntemeiată, ea fiind obținută pe baza analizei și extrapolării datelor referitoare la cercetarea științifică americană, nefiind valabilă pentru creșterea și dezvoltarea științei în alte țări. Limitele creșterii economice stipulate de primul raport al clubului de la Roma, împreună cu limitele creșterii științei, sînt simptomatice și reprezintă o manifestare din interior a limitelor posibilităților capitalismului. Dezvoltarea planică și

Poteci ce se bifurcă, alchimii, povești pe frunze căzătoare le citești, consilii astrale dau nume pruncului, se-mparte în patru foșnetul nucului, Sora-mi troița arde pe dealuri tîmpla ta urcă din idealuri, menestrelii cei tineri umblă cu piatra de întemeiere în mină. Cetatea și vatra sînt calde. În pivniți adinc doarme dus soarele cartofului care a apus după sfintele minuni ale nașterii. Din număr te culegi ca din pomul cunoașterii.

Față în față

Față în față: privești de vară — frisonul zăpezii la fel și sămînța mult sfișiată: odihna și spaima-ncolțirii. Și sună și sună goarnă pe dealuri — paiul de grîu. Cuibul prîvighetorii blajin a căzut în prăpastia nouă a imaculării. Seară propice solitarilor. Cu stelele minții manuscrisul se umple, iubita atîrnă pe frînghie scrisorile de vară și-un frig galactic ne cuprinde din statui.

conștientă a științei în socialism, rod al politicii științifice a partidului, nu poate duce la necesitatea limitării creșterii științei, aceasta fiind o componentă organică a socialismului. Bineînțeles, creșterile în domeniul economicului sau științei nu constituie scopuri în sine, ci trebuie să urmărească dezvoltarea complexă a societății și a personalității umane. În interviul acordat revistei „Business Week“, tovarășul Nicolae Ceaușescu evidențiază acest lucru, arătînd că: „Pînă la urmă orice dezvoltare trebuie să aibă o anumită limită. În definitiv, producția materială, ca și producția spirituală, de altfel, trebuie să servească anumitor necesități umane... Dezvoltarea în ritm înalt nu este un scop în sine pentru noi, ci un mijloc de a asigura făurirea unei societăți socialiste avansate care să satisfacă în bune condiții cerințele umane“ (Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 9, Ed. politică, București, 1974, pag. 571).

În opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, știința nu este numai un mijloc de producție, ci și o componentă a suprastructurii, și în special a politicii. Remarcînd acest lucru, V. Roman arată că „Politicizarea științei și scientizarea politicii sînt două fenomene care... converg dar nu pînă la a se confunda, a se identifica“ (V. Roman, Știința și puterea, în „Viitorul social“, nr. 1, 1972, p. 24). Rolul deosebit de important al științei în dezvoltarea economică face ca aceasta să se propage și la nivelul politicului, ca expresie concentrată a economicului. Corelația dialectică dintre economic și politic își găsește la ora actuală un nou mod de exprimare și anume în dialectica dintre scientizarea politicii și scientizarea industrială. Societatea este interesată în eficiența științei, în sensul că dorește obținerea cit mai rapidă a unor efecte pozitive prin aplicarea rezultatelor în practică, dar ea este interesată și în obținerea acestor efecte cu eforturi cit mai mici. Putem vorbi, în acest caz, de o eficiență economică a cercetării științifice, iar optimizarea acesteia cade în sarcina politicii științei. Politica științei, prin însăși obiectul său, are în vedere dirijarea conștientă a procesului de unificare și diversificare a științelor, de integrare cit mai rapidă a rezultatelor cercetării în producție, de folosire a tuturor potențialelor științifice în vederea creșterii eficienței acțiunii sociale.

De progresul neîntrerupt al științei depinde progresul tehnic, progresul economic și, în ultimă instanță, progresul social. Dezvoltarea socială este funcție de dezvoltarea științei. În aceasta constă, în principal, rolul științei de mijloc al dezvoltării. În același timp, știința se ocupă de propria sa dezvoltare, ea existînd astfel ca ceva de sine stătător, iar dezvoltarea sa este în funcție de baza tehnică materială de la care pornește. Obiectivele științei se diversifică astfel meru, fiind îndreptate atît spre sine, cit și spre social. Rolul preponderent al dezvoltării științei îl are însă socialul, ca obiectiv al dezvoltării sale.

Ion ROMAN
L. DRUGU

pornisem în lume. Căutasem fericirea prin toate colțurile pămîntului și nicăieri n-o găsisem. Nici în zgomotul orașelor, nici în iubirea oamenilor, nici chiar în inima mea... Amintirea mă îmbrățișa înfrigurată, îmi dezvelea clipe care au trăit odinioară îmbrăcate în veșminte lucitoare, mă adărneneau într-o lume uitată, unde viața e un vis și sufletul nu cunoaște durere“. Va reveni adesea vara, tot mai tîcut, să găsească aici o veche alinare. Octogenarul Grigore Adam, învățătorii Dumitru Vranău și Traian Gașeș ne amintesc aceste reîntoarceri: „Era înalt, iar părul alb, cu vorba blîndă. Ne întreba de valorile noastre“, își amîntește Grigore Avram. Învățătorul pensionar Dumitru Vranău (fost director al școlii din Maieru în 1935) își amîntește cum lucra Liviu Rebreanu vara, cînd venea la Maieru, într-o sală de clasă din localul vechi de școală. În această sală de clasă s-a deslîșuit cîndva Ciuleandra.

Mărioara, fiica lui Constantin Partene, își amîntește: „fereștile de la clasă erau luminate pînă în zori. Eu îi duceam seara un coș cu pere și o ulcică cu flori proaspete“. Dimineața oamenii îl vedeau trecînd drumul la familia Ciorba să se odihnească după cite o noapte albă“. „Sciam numai noaptea, într-o liniște ideală. Cînd deschideam fereastra se auzeau apele Someșului murmurînd parcă numai amintiri. În școala aceasta, mulți ani în urmă, făceam și eu înțiile clase primare... Adeseori, mai ales în primele nopți, mă pomeneam copleșit de amintirile copilăriei, întorcîndu-mă înapoi cu gîndurile, ca să-mi regăsesc jocurile și bucuriile, în loc să isprăvesc aventurile eroului meu din Ciuleandra“. Printr-un document al Consiliului comunal Maieru, datînd din 5 ianuarie 1927, se confirmă scriitorului titlul de cetățean de onoare al comunei și se dona „pe veci circa 320 stînjini pătrați din teritoriul propriu al comunei pentru a-și edifica o vilă“. Nu se cunosc motivele pentru care vila plănuită nu s-a mai construit. Se știe doar că intelectualii satului hotărăsc, tot în 1927, să înființeze o societate culturală (în care se prezentau comunicări științifice, creații proprii etc.) și printr-o scrisoare adresată lui Liviu Rebreanu îl roagă pe acesta să accepte ca societatea să-i poarte numele. Răspunsul nu înțirzie. El poartă data de 6 mai 1927. În scrisoare trăiește fiorul emoției pentru „satul meu“ așa cum numea scriitorul comuna Maieru. Rebreanu vede în această inițiativă „un nou freamăt de prosperitate a frumoasei comune Maieru, în care mi-am petrecut și cei mai frumoși ani ai copilăriei“.

Aceasta este doar un popas pe urmele unui om „beat de muncă“, pe urmele unui scriitor intrat definitiv în patrimoniul universal al literaturii. Apa vie a talentului său își are izvoarele începutului aici, pe Someș..., în niște meleaguri care-și păstrează nemuritoare legende.

Ion Mihai POPA
Sever URSA

C. AGAFIȚEI :

„Dorina“

C. AGAFIȚEI :

„Sacoșă roșie“

cronica teatrală

MARGARETA BACIU

Lecția de teatru pe care Margareta Baciu — artistă emerită — ne-o oferă, din perspectiva celor 55 de ani de carieră artistică, cu prilejul recentei premiere a Naționalului, **Copacii mor în picioare**, copleșește celelalte date ale spectacolului și ne determină să titrăm cu numele ei obișnuită cronică. Este o demonstrație pe care nu numai interpreta o face, ci și actuala direcție a scenei lui Vasile Alecsandri, care a preluat, pare-se, cu convingere, fertila idee a reliefării valorilor școlii ieșene de teatru, asigurându-i continuitatea și actualitatea de la o generație la alta.

Piesa lui Alejandro Casona, care a fost destul de frecvent jucată în țara noastră, în urmă cu ani, fără a aduce în discuție probleme de prea acută gravitate, capătă distincție, capătă o aură de noblete și demnitate umană, dincolo de intrinsecile ei ipostaze dramatice, grație artei de a trăi și de a comunica a principalei interprete. Un mod aparte de a înțelege și de a practica naturaletă pe scenă, fără accente prea dure, fără afectare sau poză, aflând ritmul cel mai adecvat grație unei rostiri care, pe lângă logica ideilor, urmează și o oricât de difuză logică afectivă, — iată dominantă realistă a artei interpretative practicate la Iași, de la Millo, Arceleanu sau Gr. Manolescu — la Aristizza Romanescu și la Aglae Pruteanu și de aici la Sorana Popa, Ramadan, Margareta Baciu, Aurel Ghițescu, Anny Braesky, Marioara Davidoglu, ca și la cei mai remarcabili dintre urmași. Afirmații generale — s-ar putea replica — însă cit de mult s-au îndepărtat unii de aceste cerințe elementare care constituie gloria teatrului de totdeauna! Ironizate, combătute adesea, ridiculizate, umilitate chiar, aceste principii își manifestă neîntârziat valoarea de permanență de îndată ce practici iconoclaste, care au tot dreptul să ținuiască rutina amenințătoare a ceea ce e viu și viabil, prin exagerație, ajung la cite un punct mort, echivalent cu o criză a comunicării. Dar ceea ce Margareta Baciu aduce în plus în această piesă a lui Casona care depășește totuși factura boulevardieră, aducând, prin confruntarea între lumea reală și cea ideală, născută dintr-un imbold umanitar, marca unor infiltrații pirandelliene — este **puterea de a crede**, moment cu moment, în adevărul personajului. De aici — nuanțele, gradarea emoției și a notelor comice, acestea rezultate mai mult din situație, de aici acea stare de tensiune care, însoțind gluma, e gata să sugereze iminența ruperii unui echilibru, un resort care, printr-o cit de mărunț plesnitura, cheamă lacrima ce se prelinge în muțenie. Sentimentele acestei bunici căreia i se întretine iluzia recuperării morale a unui nepot nedemn, preluate în profunzime de interpretă, aduc ingenuitate, da, ingenuitatea bătrânilor lucizi și bravi, aduc pe scenă gingășia protectoare, neastimpăr, vivacitate de natură a-i contamina și pe tinerii parteneri, urcându-le cu citeva grade tonusul. Și vine apoi revelația adevărului crud, și vine eliberarea prin adevărul, oricât de dureros, întimpinat cu bărbăție, și vine turburătoarea scenă finală, cu acele cuvinte de fierbinte atașament omenesc, adresate celor care au încercat să-i însenineze bătrânețea, cuvinte vibrante în simplitatea lor, intercalate între elementele unei banale rețete de prăjitură... Margareta Baciu cea tumultuoasă și aspră din alte roluri (de ex. în **Mutter Courage** de Brecht) a găsit mijloacele reliefării armonioase, atent și fin cizelate, a unui rol mișcător, pină la pragul dramaticului de fiecare zi, rol lucrat cu o asemenea economie de mijloace încit personajul e salvat de melodramă.

Creație de maturitate, acest rol jucat de Margareta Baciu cunoaște scenic, consonanțe interpretative de calitate. În acest sens se cuvine apreciată cu notă maximă compoziția plină de finețe a lui Ion Schimbischi (bunicul — rol jucat cîndva de St. Braborescu), actor care, de la Tipătescu la Alexandru Cuza (Povestea Unirii) și de la Ferdinand (**Intrigă și iubire**) la Horațiu (**Fintina Blanduziei**) nu și-a permis niciodată exagerările, accentele ostentative. Căldura și sinceritatea personajului său se lipsește de dulțegărie, în timp ce ușoara intenție comică în citeva momente face personajul pregnant prin simpatia ce o emană. Regia lui Călin Florian, urmărind transmiterea unui mesaj de cald umanism, dincolo de soluționarea strictă a intrigii, a avut încredere deplină în actori, cărora le-a cerut mai ales discreție, în expresia sentimentelor. Dorința sa de a face un spectacol educativ și agreabil totodată, prin evidențierea generoaselor aspirații, s-a întîlnit cu cea a arhitectului N. Vericeanu, semnatul (debutant) al decorurilor. Un colorit de bun gust și o construcție clară a interioarelor (mai ales în actul II) a creat o acoladă deplină între tonalitatea solicitată de regie și ambianța de viață a eroilor. În acest cadru s-a produs în spectacol plăcută acomodare artistică, reală și atât de necesară între exponenții diferitelor generații de actori. De la Margareta Baciu la Ion Schimbischi și la Saul Taișler (ingenios și precis conturat în rolul pastorului) și la Virgil Raiciu (cu aplomb în unicul rol „negativ“), pină la noii veniți (Emilian Belcin (Directorul) și Maria Munteanu (Marta)). Seriozitatea, promptitudinea, vigoarea îl caracterizează pe cel dintîi, cu toate că figura poate nu-l desemna pentru un rol de luminozitate. De meritele sale se pot lega însă justificate pronosticuri și în viitor. Interpreta Martei parcurge gradat alternativ interesantului său personaj care urmează un drum invers aceluia al bunicii: de la realitățile dureroase spre frumusețile visului și idealului iubirii. O bună frazare, o așezare, de data asta, corectă a glasului, și o vibrație autentică au biruit unele mici stîngăcii între care am trece și acceptarea unei costumații nu tocmai atractive. Virginia Raiciu (Genoveva), Silvia Popa (secretara), Antoaneta Glodeanu (Felisa) aduc, fiecare, contribuții de conștiințioasă profesionalitate, în timp ce Al. Blehan, Puiu Vasiliu, Valeriu Bobu, reușesc să dea culoare unor personaje episodice ciudate în aparență, prezente în actul prim, acolo unde se putea permite mai multă fantezie. În ansamblu, un spectacol agreabil, sortit unei îndelungate cariere pe afiș, pe care iubitorii teatrului de totdeauna nu trebuie să-l piardă, în primul rînd pentru că el prilejuiește unei mari actrițe o impresionantă lecție de interpretare realistă.

N. BARBU

Trei noi filme românești am vizionat într-un timp relativ scurt: „Mastodontul“, „Orașul văzut de sus“ și „Alexandra și infernul“, trei filme diferite din toate punctele de vedere (tematică, stil, timp al acțiunii etc.), singurul criteriu al grupării lor într-o cronică fiind doar data premierei. Trei regizori diferiți — Virgil Calotescu, Lucian Bratu, Iulian Mihu — au realizat trei pelicule în care nu descoperim nici un punct comun, nici un semn de înrudire stilistică, nici o trăsătură care să ne determine a spune că am avea a face cu o școală sau măcar cu o înrudire; fiecare personalitate regizorală se manifestă singular, fiecare se exprimă în termenii unei estetici proprii, fără puncte de contact cu ceilalți. Faptul s-ar explica în parte prin aceea că filmele amintite au teme foarte deosebite, sînt inspirate din perioade de timp diferite. „Mastodontul“, de pildă, (produs de Casa de filme Cinci) este filmul unui moment de răscruce al istoriei noastre. Acțiunea se petrece în primii ani de după Eliberare, în acea grea perioadă în care comuniștii aveau de luptat cu tot felul de elemente dușmănoase, aveau de așezat o altă ordine, de croit cu fermitate un drum nou pentru întreg poporul. Ideea acestui drum nou este simbolic surprinsă încă din primele imagini ale peliculei, în care eroii principali — un grup de muncitori comuniști — străbat un peisaj ciudat, straniu, pustiu, ars, croindu-și cu greu cale spre satul în care voiau să ajungă. Scopul călătoriei este în aparență obișnuit: muncitorii merg la sate să-i ajute pe țărani săraci în repararea uneltelor de muncă, dar e vorba, în esență, de cimentarea durabilă a unei alianțe politice dintre două clase, alianță ce va sta la baza noului stat românesc, a noii orînduirii sociale.

Ioan Grigorescu, scriitor înzestrat și scenarist cu experiență, a știut să dea momentului ales o anume gravitate și substanță, reurgînd la date cu încărcătură dramatică puternică. Conflictul ce se iscă între grupul de muncitori (cărora li s-au alăturat nucleul de comuniști din sat, precum și mulți țărani săraci) și ceata condusă de circumarul Micu își menține un satisfăcător coeficient de tensiune, ajungînd chiar pină la situații limită, la suspensuri bine dozate regizoral și cu pricepere interpretate de actori. Dar, parcă neavînd încredere în rezistența acestui conflict, cineastul îl părăsește, devînd axul dramatic al filmului în altă direcție. Satul se află într-o zonă petroliferă, zonă în care o societate străină are mari interese. Interese care intră, fi-rește, în ireconciliabil conflict cu noua ordine pe care o impun comuniștii. Filmul se angajează pe o pistă nouă, cu nuanțe politiste, conflictul se precipită spre un deznodămînt tragic. Lupta dintre muncitori gata să se sacrifice pentru interesele întregului popor și dușmanii acestor interese se desfășoară scurt, într-o zonă pustie și mlăștinoasă și singurul care scapă cu viață este un tînar muncitor care purta asupra sa, bine ascunse, schițele prospectărilor geologice din acea zonă (rod al muncii de-o viață a unui geolog patriot neînțeleș).

Povestea e de fapt un remember al acestui muncitor tînar, ajuns acum inginer petrolist și care, de la nivelul prezentului, avînd în jur splendide și

film

INEGALITĂȚI ...

moderne sonde, se lasă purtat de amintiri spre un timp nu mai puțin eroic decît cel de azi.

În „Mastodontul“ sînt, de fapt, două filme: unul care povestește întîmplările dramatice și luptele de clasă ale anilor 1945-1946, la sate, și altul care spune povestea geologului dedicat cu trup și suflet cercetării sub-solului țării. Stîngăcia scenariului și a regiei stă în faptul că a vrut să facă din acestea un singur film; rezultatul e un amestec de situații și caractere care nu converg spre același punct, cu tot efortul unor excelenți actori ca Toma Caragiu, Gh. Dinică, Emil Botta, Olga Tudorache, Dan Nuțu, Jean Constantin.

Cel de al doilea film, „Orașul văzut de sus“ (produs de Casa de filme Unu), semnat de scenariștii Marcel Păruș și D. Solomon și de regizorul Lucian Bratu, e ca și „Drum în penumbra“ (opera anterioară a regizorului), un film-portret. Dar nu portretul unui oraș cum ne-ar face titlul să credem, ci portretul unei femei, a unei cetățene, a unei comuniste. Totul se înscrie în limitele unui reportaj de actualitate ce își propune să demonstreze capacitatea unei femei de a îndeplini sarcini pe care de obicei le îndeplinesc bărbații: eroina filmului este primar al unui oraș și în această calitate are prilejul să se confrunte cu foarte multe probleme dificile și de toată ziua în rezolvarea cărora se definește caracterul ei de personaj specific timpului nostru, de om între oameni de azi. Spectatorul este cîștigat de sinceritatea și fermitatea eroinei, de simplitatea și afecțiunea cu care tratează lucruri pe care alții le rezolvă, de obicei, birocratic.

Structura filmului este — cum spunem — de reportaj cotidian; o suită de situații și momente, citeva tipuri caracteristice (oameni cu pasiune pentru munca lor, dar și carieristi, și birocrati, și șarlatani; oameni cu probleme „de rezolvat“, dar și alții gata să le vină în ajutor) într-un cuvînt — o lume complexă, vie, divers colorată, în mijlocul căreia femeia-primar își definește personalitatea de om de acțiune, de om cinstit, de om dăruit unei cauze care e a mulțimii, a orașului.

Demonstrația cineastilor a reușit în mare parte, filmul are momente bune, în care răzbate sunetul pur al artei cinematografice: confruntarea, pe șantier, dintre primar (Margareta Pogonat) și inginerul carierist (George Constantin), apoi citeva secvențe din biroul primăriei în care se definesc oamenii care o înconjoară (vicepreședinții, secretarul). Dar rămîne prea evidentă intenția demonstrației și oricît vor fi dorit cineastii să definească personajele în acțiune, tocmai asta n-au reușit. Filmul nu are propriul-zis o acțiune (a nu se confunda suita de momente și situații în care apare

femeia-primar cu ceea ce numim de obicei acțiunea filmului, concentrată în jurul unui conflict); filmul nu are, de fapt, un conflict dramatic care să se constituie în suport, ax principal al unei acțiuni cinematografice. Privită din acest unghi, pelicula lui Lucian Bratu este statică și cam plată. Fiorul artistic îi rămîne străin, emoția estetică nu prea ne tulbură în timpul vizionării. Atunci prin ce rezistă? Prin descrierea cinstită a unor realități, prin felul deschis în care spune niște adevăruri de foarte larg interes. Sigur că asta nu-i suficient ca să mențină pelicula într-o zonă artistică înaltă, dar are — dacă putem compensa această lipsă cu ceva! — girul unei autenticități, al desprinderii faptelor descrise dintr-o realitate imediată.

Margareta Pogonat este și aici aceeași bună actriță care găsește întotdeauna țînută și tonul cel mai potrivit pentru personajul interpretat.

În sfîrșit, cea de a treia peliculă, „Alexandra și infernul“ (Casa de filme Patru) are o seamă de calități care îl reprezintă pe Iulian Mihu, unul dintre valoroșii regizori ai cinematografului nostru.

Ecranizînd romanul cu același titlu al lui Laurențiu Fulga, Iulian Mihu realizează un film în cea mai mare parte reușit. Spun „în cea mai mare parte“ pentru că regizorul îi reușesc mai ales secvențele flash-back și mai puțin cele directe, scenele de război. Povestea este frumoasă, ca orice poveste de dragoste, este frumoasă, deși se petrece în niște condiții speciale, dure, tragice. Sînt anii războiului; ostașii luptă pentru eliberarea ultimelor teritorii ale patriei cotoprite de armatele hitleriste. Regizorul nu reușește să ne convingă de îndrîjirea luptei, de hotărîrea ostașilor de a se jertfi pentru patrie cu toate că aceste date sînt enunțate. Pe acest fond, evoluează conștiința locotenentului Filip, eroul central al filmului; e o evoluție firească, de la starea tînarului îndrăgostit, abia căsătorit, care nu vrea altceva decît să-și trăiască viața lîngă ființa iubită, să-și împlinească mistuitoarea iubire — la starea ostașului gata de sacrificiu pentru o cauză. Devenirea unei conștiințe de luptător e urmărită cu discreție și cu bună cunoaștere a psihologiei. Filmul rezistă prin delicatețea momentelor de dragoste rememorate de locotenent, dar regizorul nu are suficientă abilitate pentru a conjuga asprimea realității frontului cu irealitatea trecutului de iubire al eroului central.

Mesajul filmului este de un cald umanism; doi oameni se caută, își apără iubirea, condiția lor de oameni, în ciuda vitregiilor morții, se zbat pentru a rămîne ei înșiși, pentru a-și apăra frumusețea și demnitatea sentimentelor, pentru a opune tragediei războiului suflul de permanență și de puritate a ființei umane care poate rămîne și trebuie să rămîna, în orice condiții, nealterată, neabrutizată. Este adevărat că Iulian Mihu putea face această demonstrație cu mai multă convingere și cu un plus de fior, dacă păstra realitatea războiului doar într-un plan general, ca fond al acțiunii, acordînd prioritate poveștii de iubire a eroului, evoluției lui, profunzimii lui psihice. Ar fi fost, astfel, mult mai aproape de spiritul romanului lui Laurențiu Fulga.

Ștefan OPREA

expoziții

Ecaterina POP PETROVICI Obsesia spațiului

A fost depistat și inaugurat ca atare un nou spațiu expozițional la Iași: holul mare de la Filiala Academiei. Îndrăzneala de a încerca să încălzească austeritatea sălii aparține Ecaterinei Pop-Petrovici, graficiană ca tehnică și pictoriță prin adîncimea culorii. Neîncrezătoare parcă în acele fizice, grafica sa preferă discursul antibehaviorist, realizînd o serie de permutări ale realului în metaforă, cu modificarea ordinei sintagmatiche. De la început se stabilește astfel o convenție între artist și public privind admiterea acestui limbaj de transfigurare poetică, exprimat grafic în culoare cu respirație caldă. E o culoare de mister, uneori descînsă din aurora boreală a unor albastruri glaciale, alteori coaptă în furnale de jar, în orice caz o culoare cu încărcătură aparte, ea formînd prima buclă a semnăturii artistului.

În grafica Ecaterinei Pop Petrovici mesajul ocupă planul central, perspectiva uneori îl precede, alteori îl susține, dar întregul efort al exprimării e axat pe ideea ce stă la baza metaforei. Adică, trimiterile către elemente de port românesc de pildă, către tonuri de ceramică veche ori spre străvezimi vegetale nu sînt făcute pentru fixarea în cadru ca loc și timp, ci pentru a servi ideea obsedantă: noblețea hieratică a spațiului istoric, umanizarea spațiului cosmic, grandoarea spațiului albastru. Antista e obsedată, în adevăr, de relația om-spațiu, relație în care timpul nu operează, întrucît așa cum sublinia prof. Const. Ciopraga, în cuvîntul de la vernisaj, „artista privește cu ochii omului modern figurinele de lut ars de acum cinci mii de ani și, în același timp, imprimă cosmonauților actuali un aer mitologic“. E o înnoabilare remarcabilă a efortului uman desfășurat pe variate planuri, imaginația artei înfrumusețînd aspirațiile noastre cele mai înalte, iar culoarea sa catifelată, distinctă și personală umanizează ceea ce ține de grandoarea galaxiilor.

Ecaterina Pop Petrovici e, cert, o graficiană de subtilă gândire tematică, îndrăzneată și o coloristă cu susținută fervoare. **Foc continuu**, în cele trei ipostaze, comunică o incandescență interioară copleșitoare, **Împliniri** preia în

„Pădurea de argint“

o circumscrie ariei colective iar **Viziune astrală** o proiectează în nesfîrșitul viziunii eminesciene. Și totuși poartă amprenta specificului românesc, a spațiului nostru spiritual, sprijinit în **Pădurea de argint**, **Elemente de port și Fecerastra**, deschisă asupra rosturilor vieții.

Cu această expoziție, Ecaterina Pop Petrovici își împlinește profilul precis desenat de graficiană, ce nu urmărește efectele tehnice ci concretizarea unui elevat crez artistic.

Aurel LEON

Cenacul literar „Semenicul“ din Reșița

Aflat în al 26-lea an de existență, cenacul „Semenicul“, patronat de Casa de cultură a sindicatelor Reșița, polarizează cele mai importante forțe creatoare ale orașului, fiind un for de dezbateri a fenomenului literar în genere și a celui din această veche cetate muncitorească, în special. Cenacul desfășoară o activitate intensă, pe multiple planuri, contribuind din plin la viața spirituală a Reșiței și a județului Caraș-Severin, prin colocvii pe diferite teme, prin recitaluri și sezoane literare. În ședințele de lucru se citește atât poezie și proză, cât și pagini de satiră și umor. Este remarcabilă și salutară, la discutarea lucrărilor prezentate de cenaclisti, contribuția profesorilor Gheorghe Jurma, Daniel Lazăr, Nicolae Păunescu, Mihai Deleanu, Petru Oalide, Ion Bettisch.

Numirea de patrie

Sălăștuim de mii de ani locurile cu același obicei și același port cu aceeași vorbă și în același miracol, patrie cu jurământ drept.

Fiecare locuire din patrie să fie strigată prin legende și prin adevăruri s-audă istoria faptele și graiurile voastre!

E-un îndemn pentru copii, pentru fecioare și pentru mume să ne spună tăcerile frumoase și minunile simple împlinite și să strige ca la o urare a patriei —

darurile cusute-n cuvinte pentru singura carte adevărată istoria de patrie, istoria nouă pe făgașul vechi.

Dacă aveți un izvor necunoscut dați-i mătă să plîngă,

dacă aveți un fecior de nuntit să-i dăm fecioara din plai,

dacă aveți un gînd dați-i cuvînt și se va auzi la strigare.

Dacă se mai aude o doină prin sate doiniți-o în dulcele grai românesc pentru cinstirea numirii de patrie!

Constantin BRĂNDUȘOIU

Și iată ceața de noiembrie

Și iată ceața de noiembrie vine ca mirosul De crini în odaie, eu tocmai m-am întors de la Mossul

Colbuit, cu oboseala țintuită-n retină, pe masă Paharul stătut, scrisori de la tine, păianjeni pe sus

Odaia, neschimbată de la plecarea ta surpată-n mîhnire

Inima te caută, pe covor eu, cărți și ziare vechi Citite și necitite trecute prin mîinile noastre perechi

Și frigul amurgit în pereți, tu departe n-ai mai fire Cum încă n-ai venit pun de o cafea și vîntul afară

Pescărușii pe mare, acolo soarele-a apus Smochinii și un țarm sălbatic mă doboră

Au la casa ta eu nu voi mai fi mire? Lungă-i absența ta și amară ca o toamnă frumoasă

Cu păsări dorindu-te cu ploi mă tîngui tînguire Și iată vine ceața, de noiembrie ca o mîhnire Întră în casă și șade cu mine la masă.

Ioan George ȘEITAN

Esențiale în spovedanii

Tălângile bolții descintă rural,
Și noaptea-și așterne talașul;
Purcede prin vremuri, vibrind ancestral,
În sufletu-mi, Ion-Glanetașul...

Chemat de-un destin compromis și ciudat,
Călcînd universu-n ciubote,
Chiar fără mirloagă, alerg să mă bat
Alături de Domnul Quijote...

Viclean ca o vulpe cu pasul domol,
Sporindu-mi soborul de vise,
Spre-o lume lascivă; la Circe-n atol,
Mă trage de hanțe Ulise...

Răpus de convulsii în vaier sangvin,
Cînd noaptea-și instrună teorba,
Simțîndu-mă, totuși, pe lume străin,
Mă-mbăt lingă mare cu Zorba...

Gheorghe AZAP

Întoarcerea acasă

Iată mamă trupul
Fiului dus pe apa
Ceasurilor tale de dragoste.
Blestemat, îți spun dară ție
Să nu fie nimeni cu foamea și nesomnul și frigul

Și cu toate cele ce nu le poate ascunde
Cenușa sub care dăinuie focul.
Iată mamă trupul vîntătorului...
Peste orașe tronează fumul
Și-am hăituit multă vreme fericirea,
De deasupra noastră cădeau păsări
Și ca-n copliarie: la ceas de seară nu mai
aveam vreme să le îngropăm.

Acum vinătoarea-i oprită la jumătate
Cum s-a întimplat întotdeauna
La mijloc de eternitate

Iosif CARAIMAN

Nuntă

S-a-nîns nunta pin-la stele
și nuntașii dorm pe ele.
O, mireasă,
cine cîntă sus pe casă?
Singuri ochii îți adorm
și visezi furarea-n somn.

Constantin MĂRĂSCU

Lasă-mi

Lasă-mi ca într-un deochi
Mumă, cerul peste ochi.
Somnul vină să-l ascult
Ca pe-un timp uitat de mult

Lumea să mi-o tot lumine
Pasărea zburată-n mine
Lacrimă albă și mută
Peste buza mea cernută

Lasă-mi, ca într-un deochi
Mumă cerul peste ochi
Că se vaită steaua-n om
Și suie pămîntu-n pom

Nicolae IRIMIA

Poșta literară

Alex. Chelaru — Cele mai multe texte nu depășesc un nivel de exprimare elementar (autorul fiind, probabil, elev). Totuși, ici-colo, răsare câte un vers datorat de speranțe. Să mai așteptăm, deci.

Vasile Gramaticu — Incursiunea „în peșterea ierbii” se arată promițătoare: „Și dîncolo de iarbă / mai e cineva de ochii mei rătăcit”; „Pămîntul... e ca o cupă cu dimineți subțiri”; „cineva bate dedesubt / îi văd numai ochii / clipind în dușmănia nopții”. Dar la un moment dat apare un strigăt... „de cum răgușit” și poezia își pierde și ea vocea...

Samuel Ciubara — Poezii de bună ținută, probind talent și exercițiu. Publicarea e o chestiune de timp și... spațiu. Totuși, dacă optați pentru pseudonim, poate găsiți unul mai inspirat...

Lucian Ioanid — „De la fereastră / eu privesc cerul noros, / și mă gîndesc, / că vremea rea ne face triști, / și tare pesimisti”. Asta cam așa e. Dar și versurile dv. sînt în nota vremii.

Mircea Doroftei — Poate că poezia este, într-adevăr, o încercare de a prinde mîsterul lucrurilor. „Așteaptă-mă / în albul pur al petalei” e un vers ce deschide o perspectivă spre poezie; o perspectivă neurmărită însă cu consecvență de dv. Întrucît, mai departe, versurile sînt o simplă numire (strigare, pe alocuri) iar misterul invocată se pulverizează.

Cristian Marcu — E o grimasă în versurile dv. care, de ar fi susținută de ceva — hai să spun cu vîntul: inefabil, a putea spera la o soartă mai bună. Spre exemplu, ca să sugerezi „ideea de măcel” nu trebuie neapărat să descrii măcelul: „Forme bizare, / picioare putrede, / Buze topite, / Coapse sfîrmate / Noian de plete arse și fețe ciopîrtite... / Ochi roși, spartî, amestecați în ceară, / Nasuri tăiate, sfîșiate și învinețite / Toate stăteau însingurate...” Curat măcel!

Ioan V. Bărca — În Poartă deschisă sînt versuri citabile: „Poartă curată ca neaua din lacrimi / cînd umbli logodnicii schimbîndu-și / inelul, pînă la îngenucherea pragului / sorții. / Poartă cîntînd alaiul nunții / cu mireasa în strate de muguri”. Să vedem ce mai urmează.

NUBI — Se pare că aveți ceva de spus. În afara

poeziei tipărite, am mai remarcat Miri nevăzuți, Strivirea sub stele, Nu te ascunde, Flori amare.

Ion Petre Neaga — Pînă a putea tipări o poezie întreagă, am ales din fiecare câte un vers: „Se-mparte visarea între un ochi și o floare”; „Aventura cîmpiei respiră fluturi egali”. „Știu să citesc în singele garoafelor viitorului”.

Girel Barbu Matyas — „Eu zbor unde cîntecul mă strigă” este un vers care anunță un posibil zbor liric.

Baliac — Nu e vorba de o întoarcere la Boliac, ci de imposibilitatea de a vă exprima liric.

Andrei Petru Marcovici — Din aventura dv. marină: „Nu răul de mare e cea mai cumplită pedepsire / ci pietrele zeilor umede de plînsul tău. // Cred în potrivirea de la sine a lucrurilor”. Acest ultim vers este valabil și pentru destinul dv. liric.

Maria Zimnicanu — Cîteva note originale în Marea oglindă: „Te trezești privindu-te / în marea oglindă, / floare de nalbă / ca un nou calendar / schimbîndu-și culoarea”. Restul este aservit modelului bacovian.

Cosmin Zet — Evident regres. Vă lăsați furat de sonoritățile lipsite de micz ale unor formule devalorizate prin îndelungă folosire.

N.T.

C. AGAFITEI:

„Belșugul toamnei”

Cronica limbii

Pronumele de identitate

Este firesc ca orice membru al colectivității lingvistice să facă greșeli de limbă. Și le fac nu numai membrii colectivității lingvistice de caracter etnografic, fără cultură superioară, deci vorbitorii graiurilor populare, dar și membrii colectivităților culte, deci cei care vorbesc și scriu limbile literare. Se găsesc greșeli de limbă și la cei mai mari scriitori ai tuturor popoarelor și din toate timpurile. Germanistii re'evă greșeli de limbă în operele lui Goethe. Și nu mă refer la greșeli de limbă ca cele din poezie, acceptate intenționat, pentru nevoile versului, cum se găsesc atîtea la Eminescu, mai ales în poeziile din tinerețe, ci la greșeli care s-au strecurat în textul scriitorilor din nebagare de seamă sau chiar din cauza ignorării unor fapte de limbă corecte. Căci limba este prea bogată, prea complexă, pentru ca anumite aspecte ale ei să nu scape chiar unora dintre cei mai buni scriitori. Găsim astfel de greșeli în scrierile lui Lucian Blaga, care utilizează cîteodată sintagma **ele înșile** în loc de sintagma corectă **ele însele**; aceasta din urmă apare adesea în locul sintagmei care este de obicei recomandată drept corectă de gramaticile limbii române: **ele înseși**. Forma **ele înșile** nu are justificare; a existat cîndva și mai apare rar și astăzi, sintagma **ei înșii** pentru **ei înșiși**. Expresia **ele înșile** a rezultat dintr-o contaminare a lui **ele însele** cu **ei înșii**. Trebuie să spun că mulți intelectuali, chiar dintre cei cu studii universitare, fac greșeli și mai grave în întrebunțarea pronumelor în discuție: ei nu știu cînd să întrebunțeze forma masculină și cea feminină a acestor pronume: **însumi, însămi, însuși, însăți, însuși, însăși, înșine, înșenc, înșivă, înșevă, înșii, înșei**; citeodată apar, — și nu numai în vorbire, dar și în scris — forme masculine cînd vorbește o femeie și forme feminine cînd vorbește un bărbat.

G. IVĂNESCU

Condiția ideologică a criticii

Parafrazînd cuvintele unui om de spirit, referitor la Psihologie, am putea spune, la fel de întemeiat, că drama criticii este de a nu fi nici știință, nici artă sau literatură; iar atunci cînd este totuși, de a nu mai fi critică, ci pur și simplu știință, respectiv artă sau literatură. Aceasta desî, evident, critica este cu totul altceva.

Nu este știință pentru că un demers strict științific n-ar fi în măsură să ne restituie o operă în ceea ce are ca inefabil, ca gest integrator, orientat către sondarea existenței umane. Nu este literatură pentru că rostul ei nu pare a fi invenția și fabulația, ci comentarea la obiect a unei opere, privită în specificul și în determinările ei eteronomice. Nefiind nici una nici alta, critica este deci altceva — ce anume fiind însă foarte greu de spus. Singura certitudine pleacă de la limbajul criticii, care utilizează deopotrivă un aparat conceptual riguros științific și divagația metaforică. Fapt care însă particularizează destul de vag statutul ideologic al acesteia. De vină poate fi și insuficiența aderenței a criticii la propria ei condiție, care o implică în contemporaneitate nu numai sumar-declarativ, ci profund, ca fertila ființare pe solul complex al cunoașterii și reflecției umane.

În acest sens ar fi mai întîi de observat că, în ciuda progreselor imense realizate de gîndirea contemporană — deschisă apreciablelor achiziții datorate ciberneticii, teoriei sistemelor, mutațiilor produse în lumea științei — critica mai continuă să se revendice, aproape cu trufie, venerabilului bun simț, fie și drapat în toga fulgurantelor intuiții. În fond, același bun simț care-l demonstra lui Aristotel adevărul de necontestat, — pe atunci — că soarele se învîrte în jurul pămîntului, și nu invers. Între timp lucrurile s-au mai schimbat, nu însă și în domeniul criticii, în care soarele subiectivelor impresii pare să se învîrte, în continuare, în jurul operei, criticii respingînd, nu o dată, serviciile gîndirii teoretice, cu aceeași decizie cu care cardinalul învîtat de Galileu să privească cerul cu luneta sa, a replicat că n-are de ales între înalta autoritate a lui Aristotel și aceea, cu totul derizorie, a unei simple tînichele. Sau, cu care marea istoric Mommsen continua să folosească lampa cu gaz, chiar și după introducerea electricității. Fapt este că în ultimele cîteva decenii arta și literatura ca să nu mai vorbim de știință — au cunoscut transformări, mai profunde poate decît în alte similare perioade. Între poezia și proza începutului de secol și cea contemporană există distanțe care nu implică doar timpul, ci exprimă profundele acomodări ale sensibilității umane la date ale civilizației contemporane. Și totuși criticul, în ciuda unor admirabile excepții, nu depășește impozantul, e drept, șablon clasic, hibrid produs prin încrucișarea involvelor însemnări para-literare, cu peremptorii observații despre personaje ori narațiune și cu contabilicești rubrici de bancară clasificare, abundența citatelor și schematismul aprecierilor excluzînd aproape un punct de vedere mai personal. Punct de vedere depinzînd, de altfel, în îngrijorător de mare măsură, de cota acțiunilor cutărui scriitor la bursa literară a momentului. Dar, a privi în felul acesta o operă nu înseamnă a te rezuma la aspectele ei neesențiale? Pentru că, după cum bine se știe, nu e suficient să privești. Trebuie să privești pînă ce vezi. Or, acest lucru fără o întemeiere ideologică este de neconceput. E vorba evident de o întemeiere care implică avizarea estetică, în stare să ne situeze în cea optimă poziție de ex-centricitate, capabilă să favorizeze o considerare, în esență și în clară perspectivă umană, social-istorică, a actului de cultură reprezentat de respectiva operă. A surprinde algoritmul sintagmatic al unei opere — ca să folosim o expresie a lui A. J. Greimas — nu înseamnă nici a o epuiza, nici a o trăda. Înseamnă a aproxima cu un plus de sagacitate o realitate cu care criticul are a dialoga din perspectiva unui cititor angajat, capabil să o definească și restituie în toată particularitatea și multilateralitatea ei. În care sens, „imaginația sociologică” recomandată de C. W. Mills nu numai sociologilor ci și scriitorilor, criticilor etc., se vădește a fi un atribut inerent respectivelor demersuri.

Este dar de datorită esteticii marxiste să statueze, în mod distinct, condiția ideologică a criticii, punînd-o astfel în relație cu universal general al artei și literaturii, dar și al gîndirii contemporane și cu sensibilitatea cititorului, pentru a stabili atît rațiunea de a fi a oricărui gest literar, cit și puterea de iradiere a acestuia, înțeles ca element de polarizare specifică a datelor definitorii ale realităților și ideologiei unei epoci. A face acest lucru fără pregătire ideologică este la fel de imposibil ca a-l face fără talent. Dar talentul ca și intuiția, de altfel, presupune aplicarea la obiect a unei viziuni sublinind de pildă, clare concepte de legitate, cauzalitate, necesitate, determinism, întimplare și posibilitate. În afara unor atari raportări, gama relațiilor interumane apare confuză, neelocventă, schematică sau absurdă, locul emoției estetice luîndu-l socul psihologic, efectul literar, dezolant în stereotipia lui. Așa cum s-a și întimplat, în diverse împrejurări. Întrebarea este: ce a făcut critica în aceste cazuri, care i-a fost, vorba lui Ibrăileanu, selecția, care — efortul de a preveni împotriva stricării gustului public? Ce i-a lipsit pentru a se institui ca element de înaltă autoritate și audiență în noianul căutărilor literare, domeniu în care snobismul, pe de o parte, rutina pe de alta, și-au spus și își spun nu o dată cuvîntul derutant. I-a lipsit, cel puțin citeodată, acea busolă — științific structurată — care să indice cu exactitate și fără deformări punctele cardinale. Nu ale bunului simț, acesta este adeseori prizonierul propriei sale suficiențe, ci ale unei gîndiri raționale, implementate în adevărurile ferme ale unei ideologii pentru care știința și arta reprezintă expresii specifice ale situații omului în raport cu existența, cu istoria și actualitatea. Arta ca interogație, spusese Picon, arta ca mijloc de autodefinire, am adăuga noi, iată dimensiuni din perspectiva cărora numai o consecventă gîndire marxistă, poate inserie critica în perimetrul ideologic capabil să-l fundamenteze și optimizeze gestul ei coordonator, stimulator, orientativ și să-l împlinească pe măsura celor mai tranșante exigențe și a celor mai întemeiate aspirații. Așa după cum își și propun recentele dezbateri despre critică, dezbateri pentru care condiția ideologică a criticii rămîne problema ce s-ar impune, cu prioritate, elucidată.

Al. IACOBESCU

Nu se știe exact când a descoperit omul utilizarea focului, dar de atunci, timp de zeci de milenii, zeci de generații au aprins lemnele ca să obțină căldură sau, mai târziu, în epoca mașinismului, ca să obțină și aburi. Apariția ca sursă energetică a cărbunelui nu a schimbat cu nimic esența procesului. Până la începutul acestui secol, 90% din energie mai era consumată în stare brută, sub forma cărbunelui sau lemnului. Apoi, brusc, în trei decenii acest procent a scăzut la 50%; după alți 30 de ani, el ajunsese la numai 15%. Industria și consumul casnic s-au reconverțit total în decursul unei singure generații, spre forme de energie innoabilă cum sînt electricitatea, combustibilii lichizi și gazele naturale. Dar nici nu am izbutit să ne obișnuim cu aragazul, ori motorul cu benzină și iată că experții încep să afirme tot mai frecvent că în următoarele trei decenii se va produce o nouă reconversie prin intrarea în era hidrogenului: nu numai că vom arde hidrogenul în capcanele magnetice ale centralelor termonucleare, dar îl vom consuma și la bucătărie, ca și în motoarele automobilelor.

De ce tocmai hidrogenul? Pentru că se găsește în cantități practic nelimitate; pentru că am reduce actuala diversitate a combustibililor la unul singur, ceea ce ar optimiza problemele de transport și distribuție; pentru că are o putere calorică mare și în același timp e nepoluant: arderea lui produce apă!; pentru că am economisi astfel combustibilii fosili atât de necesari petrochimiei și ar dispărea, în același timp, numeroasele probleme economice și politice legate de distribuția nerățională a rezervelor de cărbuni, petrol și gaze pe glob — hidrogenul ar putea fi produs oriunde, fără nici o restricție impusă de volumul resurselor.

Aparent toate problemele tehnice sînt rezolvate. Hidrogenul poate fi de pe acum produs în cantități nelimitate, poate fi lichefiat (la -259°C), poate fi transportat în rezervoare sau prin conducte, este suficient de bine cunoscut pentru a fi utilizat în condiții de securitate în energetică și gospodării; poate fi folosit în transporturi, înlocuind benzina fără modificări importante ale motoarelor.

Dar... există în toate aceste cazuri cîte un obstacol. Nu tehnic, ci tehnologic, logistic și economic.

Unele dificultăți sînt minore și pot fi rezolvate cu ușurință. De pildă cele legate de manipularea hidrogenului. Gaz explozibil și inflamabil, el e totuși mai puțin periculos decît gazele naturale. Astfel, butanul, pe care îl utilizăm în buteliile de uz casnic, devine periculos la o concentrație de 10% în aer; hidrogenul atinge același grad de pericolozitate la o concentrație de 4%. Ar trebui adăugat că în timp ce vaporii hidrocarburilor au tendința să stagneze și să se acumuleze, hidrogenul se dispersează foarte repede. Ceva mai complicate, dar nu restrictive, sînt condițiile transportării și distribuției acestui gaz. „Hidrogenoduote” sînt de pe acum realizabile (în Ruhr funcționează o rețea industrială de 204 km.). O alta funcționează fără probleme în Texas. S-a constatat chiar că pomparea hidroge-

Energia

ca problemă a secolului

Hidrogenul?

De ce nu!? Dar...

nului pe conducte revine mai ieftin decît a gazului metan: pentru aceeași cantitate de energie consumată volumul hidrogenului transportat e triplu.

Dificultățile încep odată cu discutarea problemei dezvoltării pe scară largă a producerii și utilizării hidrogenului. Fiindcă, așa cum spuneam, totul este pus la punct, tehnic vorbind (și în privința obținerii lui în orice cantitate și în ceea ce privește stocarea sau utilizarea), dar nici unul din procedeele propuse nu e, economic, realizabil.

Procedeele de obținere a hidrogenului sînt numeroase și am cita în primul rînd metoda utilizată și în laboratoarele școlare: electroliza. În industrie se utilizează un sistem în care un amestec de vapori de apă supraîncălzită și hidrocarburi este trecut peste un catalizator. Randamentul e excelent. Dar... în prețul gazului astfel obținut petrolul intră în proporție de 50%. Ceea ce în perspectiva deceniilor viitoare anulează totul: e absurd să consumi petrolul, din ce în ce mai scump și mai rar, ca să produci un combustibil menit să-l substituie! Trebuie găsit deci altceva... Din păcate propunerile citate de specialiști ca realizabile în viitorul apropiat, sub raport tehnologic, nu constituie decît variante ale metodelor cunoscute: se propune astfel ca în orele de consum redus ale nopții electricitatea produsă să fie utilizată pentru a se obține hidrogen prin electroliza apei, gazul urmînd să fie apoi întrebuințat ca resursă energetică suplimentară în orele de vîrf ale zilei. E interesant de menționat că, după opiniile unor experți, s-ar putea chiar ca în viitor să se dovedească mai rentabilă producerea hidrogenului cu ajutorul electricității în apropierea centralelor, transportarea gazului prin conducte la marii utilizatori și reconvertirea lui, acolo, în curent (prin combustie în cazanele unor termocentrale mai mici). Și aceasta fiindcă la mari distanțe pierderile de curent în rețeaua de distribuție sînt foarte mari, în timp ce hidrogenul poate fi trimis pe conducte fără pierderi! Ar mai fi posibilă și obținerea hidrogenului prin disocierea directă a apei cu ajutorul căldurii. Dar... acest proces are loc la temperaturi de 2.500-3.000°C. De unde să le obținem? Din circuitele de răcire ale centralelor nucleare — răs-pund specialiștii. Cu ajutorul unor trepte de catalizatori, l-am putea obține la cca 750-850°C. Dar... aceste

centrale termonucleare încă nu există, iar procesul de fabricație propus de unele rezidii extrem de corozive pentru care trebuie abia create aliaje noi.

În ce privește stocarea și aici lucrurile sînt puse la punct... în laborator. Hidrogenul poate fi stocat în butelii, pentru a fi folosit drept combustibil pentru automobile. Dar buteliile sînt ori prea mari, ori prea grele (ușoare dar mari cînd conțin gaz la presiune normală, compacte dar grele cînd hidrogenul e menținut la presiuni mari). Mai există o cale: unele corpuri pot fixa un mare număr de atomi de hidrogen înmagazinînd astfel o cantitate mare de gaz într-un volum redus. De pildă lantanatul de nikel cuprinde un litru de hidrogen în numai 140 gr. de praf. Simpla încălzire a lantanatului de nikel provoacă eliberarea gazului, după care „rezervorul” poate fi din nou umplu. Dar... hidrura amintită e foarte rară și foarte grea — ambele condiții fiind restrictive pentru înmagazinarea unor cantități suficiente automobilelor sau avioanelor. În cazul avioanelor s-ar putea utiliza însă hidrogenul lichid. Un cargou care azi încarcă 80 t. de combustibil pentru 20 t. de marfă ar putea transporta 60 t. de sarcină utilizînd hidrogenul drept combustibil (acesta avînd o putere calorifică de 2,5 ori mai mare decît a kerosenului). Minunată perspectivă, dar... vor trebui regîndite complet arhitectura și motoarele avioanelor actuale! În schimb automobilele se pot transforma fără mari dificultăți. Există deja sute de mii de turisme care circulă cu gaz metan în Olanda și zeci de mii în Franța și Italia. Folosirea hidrogenului în locul gazului natural nu ridică probleme deosebite. Ba, mai mult, rezolvă implicit și problema poluării.

Dar arderea directă nu reprezintă soluția optimă; mai avantajoasă în principiu, pila de combustie „arde” hidrogenul la rece obținînd direct energie electrică. Asemenea dispozitive există și au funcționat cu succes în timpul zborurilor spațiale oferînd energie electrică cosmonauților. Dar ele costă mult prea scump pentru a intra în uzul comun. Unele încercări au dus la crearea unei pile de combustie cu hidrogen și nikel ce ar putea asigura funcționarea unui automobil la o greutate totală a sistemului energetic (pilă plus rezervor) de cca 950 kg. Viteza maximă — 80 km/h, autonomia maximă 225 km. Cam modeste performanțe dar... e un început. Nimeni, în lumea experților, nu speră ca pila de combustie să devină operațională înainte de două-trei decenii. După cum remarcă la recenta Conferință a Societății europene de fizică, prof. dr. Wolf Haefele, directorul adjunct al Institutului internațional pentru studii sistemelor aplicate, civilizația umană se află în fața unei contradicții tehnologice: ea dispune de surse de energie ieftine, dar limitate și curînd epuizabile și de surse de energie nelimitate, dar pentru a căror exploatare sînt necesare considerabile investiții de capital și inteligență.

Printre acestea se află și hidrogenul.

Andrei BANC

Șah

Scriitorii și șahul

(Invitatul rubricii: poetul Ioanid ROMANESCU)

„Viața ta fără carte fără șah, fără cîntec cum a trecut?”

Dimitris Valaskantzis

Cînd lese în lume, scriitorul e dornic de un dialog real, de o „justificare”, poate că vrea să spună: Sînt ca oricare om. Și, desigur, fiecare spune într-un fel — după temperamentul său, după sensibilitatea și înclinațiile sale. Nu de puține ori, aceste manifestări colaterale au furnizat elemente prețioase pentru o mai bună înțelegere a vieții și chiar opereii unui scriitor. Enigmaticul Leopardi era un șahist redutabil, dar și Lermontov (tipul mirelui, care era și un dansator de elită); șah au jucat și comunicativul Eminescu, dar și taciturnul Sadoveanu.

Despre șah, Lessing spunea: „E prea greu pentru a fi un sport, e prea ușor pentru a fi o artă” (cit. m.). Medicina, care la început a fost o artă, s-a transformat în știință. Oare, dintre sporturi, șahul s-a transformat în știință? Mai exact: în matematică? Pentru că, lăsînd la o parte cazurile în care se comit greșeli flagrante, șahul exclude „victoria din întîmplare”. Orice ar susține Fischer că vrea să demonstreze arta șahului, el însuși studiază în fiecare lună (nu știm ce va fi făcînd acum) aproximativ cincizeci de reviste de șah apărute în diverse colțuri ale lumii.

S-ar părea că, de la Paul Morphy — după părerea noastră, cel mai mare poet al șahului (a se citi: maestrul al atacului) și pînă la A. Kar-pov (actualul campion mondial, despre care se spune că află soluții mai rapide decît o mașină cibernetică), în sportul minții și-a făcut prea mult loc previzibilul; ca și celele sonore în muzica electronică. Și, totuși, pentru că nici o partidă nu seamănă cu alta, de fiecare dată se ivesc multiple posibilități pentru creație autentică. În șah, orice calcul poate fi susținut de imaginație și orice „aventură” poate fi susținută de logică. Dacă mai amintim și despre limbajul universal al acestei forme de dialog, precum și despre lipsa restricțiilor în ce privește vîrsta, avem o imagine aproape completă asupra sportului care dă suplețe gîndirii.

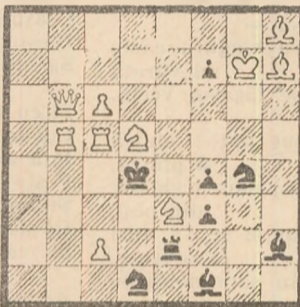
Problemă

E. VISSERMAN

Concursul Revistei „VARHEUD” (Olanda), 1973.

Mat în 3 mutări

1. ... ed 2. Cd7—de 3. Cc5 mat.
1. ... ed 2. Cd7—de 3. Cc5 mat.
1. ... ed 2. Cd7—de 3. Cc5 mat.
1. ... ed 2. Cd7—de 3. Cc5 mat.
1. ... ed 2. Cd7—de 3. Cc5 mat.

Informații

● Într-un simulan dat de marele maestru Korcinoi în 1973, la New-York, un copil de șase ani, pe nume Mikky Sanchez, a reușit o remiză. Ulterior el însuși a dat un simulan prin tele șahiștilor din Geneva. Acum el are ca antrenor pe cunoscutul John Collins, fostul profesor de șah al lui B. Fischer. Ziarul hamburghez „Die Welt” ne informează recent că J. Collins îl numește pe micul elev „Fischer îmbunătățit”. „Mikky — explică el — nu este mai puțin talentat decît Bobby, însă are un caracter mult mai puțin dificil”.

● Recent s-a încheiat la Belgrad tradiționala întîlnire feminină dintre reprezentativele României și Jugoslaviei. S-a jucat la 6 mese cîte patru tururi. Echipa noastră a obținut o victorie clară: 14-10. Cel mai bun rezultat individual l-a obținut (la masa a IV-a) timișoreanca Suzana Makai: 3-1. Amintim că anul trecut întîlnirea s-a terminat la egalitate: 16-16 (s-a jucat la 8 mese), rezultatul fiind considerat atunci „valoros, avînd în vedere că reprezentativa Jugoslaviei este una din cele mai tari echipe din lume la ora actuală” (Rev. Română de șah nr. 8/1974).

bridge

Cum stăm cu noțiunile de bază?

Mihail Sadoveanu, un fin analist și un partener agreabil, obișnuia deseori să spună, că printr-o corectă însușire și utilizare a noțiunilor de bază, multe catastrofe pot fi evitate la bridge. Și cum acestea se cam uită, să trecem în revistă cîteva din ele, pentru reîmprospătarea memoriei:

— A tăia din mîna lungă în general nu e de folos. Din cea scurtă, da;

— Un jucător care atacă atu se presupune fie că vrea să reducă din forța de tai a mortului, fie că are onori în celelalte culori și dorește să și-i protejeze;

— Cînd sîntem stăpîni pe culoarea de atu, mai întîi se eliberează culoarea secundară;

— Cînd avem culoarea secundară liberă, primul gînd este să scoatem atuurile adverse;

— Cînd nu vrei ca adversarii să-și poată semnaliza, joacă culoarea secundară înainte de atu;

— Jocul corect este să nu supra tai atunci cînd ai același număr de atuuuri cu declarantul;

— Principiul general cere ca atunci cînd o carte mare ar cădea în turul 2 (onor imparabil: R sau D) este corect să fie aruncată din turul 1, nepermițînd declarantului efectuarea impasului. În afară de faptul că este o deblocare utilă, ea poate da și o falsă imagine a distribuțiilor;

— Înceerți în primul rînd să determinați un fit pe o culoare majoră.

— Cînd rezolvarea unei mîni depinde de poziția unei sau unor cărți cheie la adversari, este indicat să faceți o presupunere definitivă asupra uneia din ele și să vă bazați jocul pe această presupunere. Cu alte cuvinte să plasați cartea care vă interesează acolo unde vă convine să fie pentru a putea reuși jocul.

— Cărțile mari, onorii, sînt făcuți în general să captureze cărți mari;

— Cînd presupuneți că declarantul e scurt într-o culoare în care dv. aveți R X X sau D X X e mai bine să atacați cu cartea mare.

— Nu uitați să jucați mare în mîna 2 cînd presupuneți că declarantul intenționează să dea mîna celuilalt jucător;

— Înceerți în flanc să stabiliți levatele probabile ale declarantului; este o cale de a l deduce pe cele ale partenerului;

— Ca a reprezent, cu o bicoloră puternică nu se recomandă forcing din cauza pericolului de misfit;

— La jocul de culoare se numără perdantele; la F.A. levatele cîștigătoare;

— Dacă partenerul este lipsit de experiență nu faceți licitații savante, peste capacitatea lui de a le pricepe;

— Gîndiți-vă bine înainte de fiecare declarație și faceți licitația care îi va da partenerului cele mai multe informații cu privire la conținutul mîinii dv.

— Cînd unul din flancuri insistă pentru promovarea unei culori la F.A. în general se consideră că el are repriza exterioară.

— Dacă să nu rămînem fără o donă pe ziua de azi, iată și o mică problemă de cinci cărți:

S: R V 8 4
H: —
D: —
C: R

V	N	E
	S	

S: A 7 3
H: R
D: R
C: —

S: 10 9
H: A
D: A
C: A

S: D 6 5
H: —
D: —
C: 3 2

Cu atu pică, Sud joacă și realizează cele cinci levate împotriva oricîrei apărări.

Soluția este instantanee aproape. Acest puzzle este o schiză la atu care se rezolvă în felul următor: Sud joacă o pică mică la R și apoi V de pică pentru a colecta 10 Vestului. Indiferent dacă Est acoperă sau nu, Sud extrage și a treia pică terminînd în mîna. Acest al treilea acoperă Vestul la unul din cei trei ași. Următoarea levată este un din R de la asul defosat, dacă Vest a ales defosa de treflă, tai la mort și R de treflă major va oferi ultima levată.

Coriolan NEAMȚU

lașii vechilor zidiri

ORIZONTAL: 1. Autorul lucrării „Castaful unei dugheni din Iași la 1679” — Semnatarul studiului „Despre originea apelor din Iași și lucrările privitoare la îndestula-

rea lui cu apă” (1898); 2. Hanul din curtea vămii; 3. Rîs! — Călătorul din Alep ale cărui note conțin date numeroase despre vechea înfățișare a Iașilor — Incontestabil; 4. Antet: „Iașii vechilor zidiri”!! — Antonie Ruset — Munte filipinez; 5. Ciob de Kury! — Nacul ot vîstierie, primul proprietar (1745) al actualiei clădirii a Maternității — Alexandru Lăpușeanu; 6. Comună botoșăneană — Ioan Moțoc; 7. Soi — Vîndută odinioară în... Tîrgul Cucului; 8.

Strada cu Stop — Iordachi căruia Alexandru Mavrocordat îi dăruiește un chioșc în Copou; 9. Ironii (fig.) — Locuința sa e descrisă amănunțit într-un act din 1754 — A locui; 10. Negustorul italian care, la 1612, afirmă că Iașii au 8.000 de case — E... tare; 11. Ateliere care au dat numele unei renumite mahalale ieșene din sec. XVII.

VERTICAL: 1. Vestic han ieșean — Consulul austriac din a cărui corespondență se știe că Iosaf Voinescu a refuzat să predea lui Mihai Șuțu casa nouă de la mănăstirea Frumoasa; 2. Autorul stampei „Iașii văzuți dinspre Tătărași, la 1845” — Veche sursă de lumină; 3. Din Arctie! — Călător turc care remarcă în 1659 ulițele ieșene „acoperite cu scînduri goale”; 4. „Curtea domnească” din „Iașii vechilor zidiri” de D. Bădărău și I. Caproșu (pl.); — Întrebare!; 5. Cu capra la geamul Bojdecuții — Pic; 6. Evul mediu! — Logofeteasa care reface mănăstirea Golia — Armeană (abr.); 7. Spătarul care l-a adăpostit pe Mihai Racoviță în 1724 cînd a ars Curtea domnească — Tîrgul de unde s-au adus 60.000 de șindrile pentru reparațiile la Trei Ierarhi din 1761; 8. Casa... Alecu Sturza! — Care! — Simplu egal; 9. Ambalaj — Monedă iraniană — Notă; 10... Ierarhi în temă — Aflat de G. Panu pentru prima oară în casa lui Pogor, alături de Conta și Volenti; 11. În 1751 a ars „în grădina cea mare domnească” (Enache Coșăncăianu) — Sfînt lingă obeliscul proiectat de Singurov; 12. Edificiu de breaslă atestat documentar în 1710.

Dicționar: IBA.

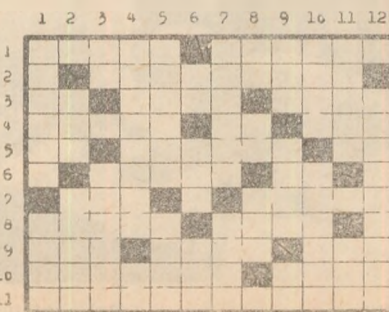
Viorel VILCEANU

Remember

IONEL PERLEA

Se împlinesc, la 13 decembrie, 75 de ani de la nașterea dirijorului Ionel Perlea. Iată-l în două fotografii (comunicate de Viorela Teișanu Lubomirov), ambele din perioada în care marele muzician era director artistic și prim dirijor al Operei Române din București. În prima fotografie se află (în stînga) alături de un bun prieten și colaborator, Nicolae Lubomirov, iar în a doua — împreună cu soliste Adele Kern și Maria Snejina și cu dirijorul A. M. Markowsky, colaboratorii săi la spectacolul cu „Cavalerul rozelor” (Opera Română din București, februarie 1935).

Pentru o lume mai bună, mai dreaptă

România socialistă desfășoară o prodigioasă activitate pentru promovarea unui climat favorabil colaborării constructive dintre țări și popoare, pentru generalizarea principiilor de bază ale noului ordinii economice și politice în viața internațională — respectul independenței și suveranității naționale, egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, dreptul imprescriptibil al fiecărui popor de a-și alege în mod liber orînduirea pe care o dorește, căile dezvoltării economice și sociale. Prin raporturile sale cu țările în curs de dezvoltare, ca, de altfel, prin toate relațiile internaționale pe care le promovează, România își aduce o contribuție activă, creatoare la statornicirea și generalizarea pe plan mondial a unor noi relații.

Procesul instaurării noului ordinii economice, așa cum se cunoaște, își găsește o strălucită fundamentare științifică în documentele programatice ale Congresului al XI-lea al P.C.R., care acordă o deosebită atenție acestei probleme în ansamblul politicii externe a statului nostru.

În elaborarea conceptului românesc cu privire la noua ordine o contribuție primordială, substanțială, a adus secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prin remarcabila sa activitate teoretică și practică, pe plan național și internațional, îndreptată spre realizarea acestui deziderat major al contemporaneității. Concepind noua ordine economică legată nemijlocit de instaurarea unei noi ordini politice pe planeta noastră, Documentele Congresului deschid orizonturi noi asupra făuririi unui sistem de relații internaționale din care să fie excluse războiul și agresiunea, să fie eradicate practicile politicii imperialiste de forță, dominație și dictat, să dispară instrumentele materiale ale acestei politici, prin luarea unor măsuri reale și efective de dezarmare, de lichidare a blocurilor militare și a politicii de bloc. Ideea esențială, care constituie de fapt elementul de bază și scopul instaurării noului ordinii economice internaționale, cuprinsă în viziunea partidului nostru, este depășirea fenomenului subdezvoltării, cel care generează cele mai acute probleme economice și social-politice, constituind totodată și un mare pericol la adresa păcii generale. Înfăptuirea noului ordinii este legată direct de stabilirea unor asemenea relații, în care problemele litigioase posibile între state să fie rezolvate exclusiv prin mijloace pașnice, pe calea tratativilor, în care fiecare stat, indiferent de mărime, forță, nivel de dezvoltare sau sistem social-politic, să contribuie direct, pe baza egalității în drepturi, la soluționarea problemelor în interesul tuturor popoarelor. „Popoarele europene pot și trebuie să acționeze — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa — cu mai multă hotărîre pentru extinderea colaborării cu țările în curs de dezvoltare, pentru lichidarea vechii politici de inechitate care a dus la împărțirea lumii în țări bogate și țări sărace, pentru realizarea noului ordinii economice internaționale, care să asigure progresul armonios al fiecărei națiuni, egalizarea relativă a nivelurilor de dezvoltare, stabilitatea economică internațională, bunăstarea și pacea fiecărui popor“.

Partidul și statul nostru pornesc de la axioma că înfăptuirea unei noi ordini economice nu se poate limita doar la mutații formale în elementele constitutive ale economiei mondiale, la simple ajustări sau ameliorări ale unui domeniu sau altul, ci reclamă transformări revoluționare care să modifice esențial conținutul economiei mondiale în integralitatea sa ca sistem și în toate elementele sale componente.

Ca o constantă a politicii externe a țării noastre privind edificarea unei noi ordini economice internaționale se înscrie și recentul document-program: **Poziția României cu privire la îmbunătățirea și democratizarea activității Organizației Națiunilor Unite, la întărirea rolului său în realizarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orînduire socială, a unei lumi mai bune și mai drepte, a unei păci trainice.**

România consideră că una din atribuțiile esențiale ale O.N.U. este crearea noului ordinii economice, și în acest sens militează constant și activ pentru perfecționarea și democratizarea activității Națiunilor Unite, pentru transformarea ei într-un instrument eficient al promovării unor relații internaționale noi, democratice. Noua ordine economică internațională constituie un factor esențial al dezvoltării economico-sociale, al progresului general al omenirii. „Realizarea unei noi ordini economice internaționale — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — este, după părerea noastră, un factor determinant în dezvoltarea întregii civilizații contemporane, în asigurarea reală a unei păci trainice în lume“.

V. MUNTEANU

Ion PACEA :

„Pasăre căzută“

Expoziție de pictură românească la Atena

Pașii m-au condus prin vechiul și pitorescul cartier „Plaka“, la poalele Acropolei. Caracterul lui accidentat, cu ulițele înguste, labirintice, cu casele lui de un stil „arhaic“, unde modernismul nu a intrat încă, îi conferă un aspect curios, exotism ce atrage un numeros public.

lumea în literatură

Ritmurile adaptării

În 1932, cînd apăreau **Pășunile raiului** de John Steinbeck, în Statele Unite ale Americii existau circa 12 milioane șomeri, criza era generală, dolarul devalorizat, Franklin Roosevelt se pregătea să fie ales președinte, și încă nu se putea bea un whisky decît pe sub mină. În aceste condiții, cum vor fi primit americani cărțuia cu titlu atît de apetisant: **The Pastures of Heaven?** Ori, în limba conchistadorilor: **Las Pasturas des Cielo.** Ca pe un surrogat? Ca pe o sfidare? Sau era chiar anestezicul care le trebuia?

Epopeea pe roți — exodul spre Edenul californian — sta gata să înceapă, astfel încît povestirile despre „Pășunile raiului“ erau, și din acest punct de vedere, binevenite. Este de presupus, că, în goana lor disperată întru obținerea fructelor făgăduinței, mulți americani vor fi parcurs, concomitent, și paginile cărții lui Steinbeck, vișind încă o dată o Californie paradisiacă și generoasă care îi aștepta cu brațele încarcate de daruri... Ce a urmat se știe, între alții și prin Steinbeck. Fructele făgăduinței se dovediră a fi fructele miniei. Ținutul care, pe la 1770, a înmuiat inima unui aspru căporal spaniol, făcîndu-l să exclame, în termeni aproape biblici: „Sfîntă Fecioară! Acestea sînt înverzitele pășuni ale raiului“ — devenise, după un secol și jumătate, de un egoism feroce,

direct proporțional cu frumusețea și bogăția sa. Se emancipase, deci.

Dar, pînă la realizarea acestei mutații ce avea să ducă la scrierea romanului **Fructele miniei** (adevărat calvar al „sfîntei familii“ americane în plină deingoladă economică), Steinbeck trăia joia dulce a Californiei natale. Mistica pămîntului, de care vorbea un comentator, nu are deocamdată tonuri patetice ci transpare din obsedanta repetare a unui ritual, care nu este altul decît ritualul adaptării. Cu 300 de ani înainte, în zorii literaturii americane, William Bradford surprindea, cu pană de cronicar, deruta Părinților pelerini la contactul cu Lumca Nouă; „...ce altceva puteau vedea decît o pădure respingătoare, sumbră, plină de animale sălbatice și de oameni tot atît de sălbatici?... Nu puteau nici să se urce pe virful muntelui Pisgah, ca să zicem așa, pentru ca să vadă, din această sălbăticie, un ținut frumos, a cărui imagine să le poată hrăni speranțele“.

Caporalul spaniol al lui Steinbeck are, un secol mai tîrziu, îndrăzneala de a urca muntele magic, exultînd la descoperirea pămîntului făgăduinței, dar îi lipsește timpul spre a începe lucrarea, fiind prea ocupat cu serviciul (readucerea oițelor rătăcite — indieni convertiți care s-au lepădat de credința — la sinul Maicii Bisericii). Le rămînea altora misiunea de a citori.

Steinbeck reconstruie în **Pășunile raiului** tocmai etapele acestei deveniri, a unor oameni și locuri, grefarea celor dintii pe un teren fertil dar necunoscut, fenomenul spasmodic de respingere și acceptare. Fără pretenția unor sondări abisale, John Steinbeck ne dă o autentică mărturisire de dragoste pentru pămîntul natal, surprinzînd simptomele unei societăți aflate în criză de creștere. Un metabolism exacerbat pare să-și transfere sevele de la natură la om, opulența naturii, starea virginală, frumu-

șeța exorbitantă fiind sau ascunzînd (vrea să spună scriitorul) surse ale alienării. Pentru demonstrație, Steinbeck folosește, adesea, lumea copiilor. Alice (în țara minunilor?) este prizoniera tatălui ei, care îi apără inocența nu atît din rațiuni de ordin moral ci întrucît aceasta i se pare un semn al norocului ce ar putea să se întoarcă. Dar frumusețea decorativă a fiicei ascunde alienarea (povestirea a treia). Hilda, altă fetiță (povestirea a cincea) este prizoniera mamei, însă într-o măsură și mai mare — mama e prizoniera fiicei. Tulorecito, copilul-brosuță nu poate accede la mediul rațional și încearcă să se întoarcă în ținuturile sale obscure (povestirea a patra). Fantome, întimplări stranii, jocuri ciudate și rău prevestitoare („O ceată de indieni se pregătesc să-l ardă la stîlp pe Președ. S.U. acasă la mine, mine, la ceasurile zece. Strecurați-vă pe furis și lătrați ca vulpea la locul nostru de jos. Am să vin și am să fiu în fruntea voastră ca să-l eliberăm pe bietul om“ — le scrie micul Robbie prietenilor săi) — contrapuntează mitul fericitei existențe **en plein air**. Există, desigur, o pleoară subiacentă a scriitorului pentru întoarcerea la natură, dar nu în sens rousseau-ist și nici beat. În mediu-ul de la „Pășunile raiului“ cel mai greu se integrează intelectualii „problematici“, cei care își caută „norocul“. Dar, treptat, comunitatea se încheagă, se civilizează și, totodată, se maculează, asimilînd cu dezinvoltură „rafinamentele“ citadine. Acum se poate zice că adaptarea s-a încheiat. Ultima privire, de turist, asupra „Pășunilor raiului“, concentrează în ea toată amara ironie a scriitorului. Este gestul detașării de o vîrstă și de o primă și mare dragoste.

Nicolae TURTUREANU

Un moralist—VAUVENARGUES

Alături de Rollin, Duclos, Rivarol și Chamfort, Luc Clapiers de Vauvenargues (născut în 1715, decedat în 1747, în vîrstă de 32 de ani) este cel mai temerar succesor al lui La Rochefoucauld și La Bruyere. De primul, Vauvenargues se detașează categoric prin cultivarea stăruitoare a unei concepții optimiste despre viață, în ciuda faptului că existența i-a fost contrapunctată de multe nefericiri și mizerii umane...

Vauvenargues își face o platoșă filozofică din stoicism, afirmîndu-și încrederea în bunăstarea funciară a omului și credința nestrămutată în excelența pasiunilor, încercînd o reabilitare sistematică a sentimentului față de rațiune. În acest sens, una dintre maximele sale îl vizează direct pe La Rochefoucauld: „Ceux qui méprisent l'homme — afirmă sentențios Vauvenargues — ne sont pas de grands hommes“ (Cei ce disprețuiesc omul nu pot fi apreciați drept oameni de valoare).

A fost bun prieten cu Voltaire care i-a închinat un mișcător elogiu funebru: „Comment avais-tu pris un essor si haut dans le siècle des petitesse?“ — se-ntreba cu neascunsă mirare acesta... („Cum ai putut avea un zbor atît de înalt într-un secol atît de lipsit de importanță?“).

La 32 de ani cînd se stîngea din viață, lăsa în urma sa o operă luminoasă care avea să-l situeze printre celebrii moralști ai Franței secolului al XVIII-lea.

Reflecțiile și maximele sale, din care Aurel Tita ne oferă (în cadrul Bibliotecii pentru toți a Editurii Minerva) o interesantă selecție antologică, se constituie într-un adevărat îndrumar etic și estetic. „Poate că pasiunilor le datorăm cele mai mari foloase ale spiritului“ — scrie Vauvenargues, înscrîndu-se printre apărătorii și promotorii sentimentului în viață și creație. Gîndurile mari — scrie altundeva — pornesc din inimă. Tot astfel: Cînd sufletul nostru este plin de simfăminte, spusele noastre stîrnesc interesul. În aprecierea se-

menilor, Vauvenargues pornea de la principiul că: nu se cuvine să judecăm oamenii după ce nu știu, ci după ce știu, și după felul în care știu...

Vauvenargues s-a remarcat și ca pedagog și scriitor preocupat de orientarea tineretului, prin acele celebre, mereu actuale, **Conseils à un jeune homme** în care e denunțată descurajarea, în pasaje rămase memorabile: Nu te apuca de tîngurii, căci nimic nu e mai puțin folositor; dar aruncă-ți mai întii privirile în jur: avem uncori în mină posibilități neștiute...

Semnificative sînt și **Reflecțiile critice despre cîțiva poeți** — toate întemeiate pe subiectivitatea și delicatetea gustului, condiționat de suflet, fiindcă — după cum spune el: Il faut avoir de l'âme, pour avoir du goût (Trebuie să ai suflet, ca să te prevalezi de gust).

În încheierea selecției sale, Aurel Tita adaugă niște aprecieri despre Vauvenargues, din care — la rîndul nostru — o reținem pe cea a lui Sainte-Beuve: În tot ce citim și știm despre el, Vauvenargues ne apare ca o minte puternic călăită, ca un suflet de mare elevație și ca o inimă aleasă...

Simion BĂRBULESCU

Întreprinderea de utilaje, piese de schimb Suceava

Materiale disponibile la 1 decembrie 1975

Ca urmare a preocupării permanente privind redimensionarea stocurilor de materiale și menținerea unui echilibru între baza materială și sarcinile de producție în curs, ca și pentru exercițiul viitor, colectivul de conducere al Întreprinderii de utilaje, piese schimb — Suceava urmărește creșterea coeficienților de rentabilitate pe ansamblu și prin înlăturarea imobilizărilor financiare. Prin o serie de măsuri eficiente, acest colectiv realizează accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante pro-

prii, valorificarea la maximum a potențialului de care dispune și totodată redarea în circuit național a materialelor aflate în stoc supranormativ.

Ca o exemplificare a acestor preocupări pentru evitarea imobilizărilor, întreprinderea anunță ca disponibile per 1 decembrie 1975 următoarele materiale, urmînd ca cei interesați să se adreseze direct Întreprinderii de utilaje, piese schimb Suceava — Serv. Aprovizionării, din Calea Unirii nr. 27 (telefon 17295):

Denumirea materialului	Nr. buc.	Denumirea materialului	Nr. buc.
Rulment	30213	Mot. cl. 0,63/0,75	
" 32044—2007144	82	× 150×3000	2
" 32316	12	Idem 0,37×1900	13
" 32320	3	Idem 0,55×1500	35
" 51136	8	Idem 0,75×1000	5
" 51209—8209	117	Idem 1,1×1000	2
" 51224	18	Idem 1,1×1000	36
" 51226—8226	71	Idem 1,1×1500	7
" 51228	16	Idem 1,5×1000	67
" 51332	4	Idem 2,2×750	11
" 51336	42	Idem 2,2×1000	18
" 31405—8406	357	Idem 2,2×1500	37
" 7815	66	Mot. N 132 S6	
" 67207	20	neflanșate 3×1000	17
" 67513	28	Mot. FA 100 L. 4	
" 67714	10	flașat 3×1500	17
" 234418	6	Mot. N 132. N. S 6	
" 99413	14	flașat 4×1000	1
" N. 218	52	Mot. 80×1000 flaș.	1
" NN. 3012 K	40	Curele 500×38×25	27
" NN 3017KP51	11	Flux sudură	18009
" NN 3022K	6	Înterupătoare	23
" NN 3032 KP51	11	Patroane MPR-400	197
" NN3034KP51	3	Plăcuțe HG. 201 B 8	1217
" NN3040KP51	3	HS. 10 B 5	2545
" NN 3056 KP52	5	IIS. 02. C 8	6612
" NU 215	40	Pietre poliz.	
" NU 228	22	350×30/5×90	411
" NJ 2316	45	Oale grafit Ø300	2
" NJ 2320	14	Oale grafit Ø500	3
" NV 317	4	Plachete pt. mascote	7100
" NF 2226	24	Suporți	11448
" N 72316	11		
" NN 4074	10		

Denumirea materialului	Nr. buc.	Denumirea materialului	Nr. buc.
Rulment seria 1217 K	142	Rulment seria 6322	36
" 1222. K	10	" 6324—324	19
" 2216	26	" 6412—412	20
" 2314	34	" 22224.	4
" 3214	9	" 22228. K	25
" 3216	27	" 22219	12
" 3316	8	" 22219. K	10
" 6014—114	55	" 22319. K	4
" 6022	30	" 22320. K	15
" 6028	44	" 22322	10
" 6222	2	" 22332 K	5
" 6219	14	" 22338	2
" 6320	3		

Prin

Cooperativa „Constructorul” Iași spre satisfacerea serviciilor de acută necesitate

În luna februarie a acestui an, Iașul și-a adăugat o nouă întreprindere destinată a deservi necesitățile largi ale populației din oraș și județ. E vorba de Cooperativa „Constructorul” cu sediul în str. Zmeu nr. 3, unitate complexă dar justificind prin secțiile sale denumirea deoarece în tot ce se realizează aici se urmărește construirea a ceva temeinic. În ansamblu, să începem prin a conștina cu satisfacție că unitatea aceasta încheie anul 1975 cu rezultate foarte bune și are înainte perspective dintre cele mai promițătoare. Aceasta datorată bunei orientări a colectivului de conducere privind necesitățile publice ce reclamă prezența cooperativei, hărniciei și talentului dovedit de către oamenii din secții în lucrările efectuate, promptitudinii și corectitudinii deservirii numeroasei clientele.

Și acum să trecem în revistă fațetele activității de la „Constructorul”:

Secția șantier — construcții

efectuează pentru unități de stat, întreprinderi și populație întreaga gamă de construcții civile, deci zugrăveli, vopsitoric, instalații termice, instalații sanitare, instalații electrice, adică tot ce ține de asigurarea condițiilor de locuit sau de muncă. Unitatea garantează lucrările executate sub conducerea unor specialiști certificind calitatea lor. Pentru aceasta vă puteți adresa oricind în str. Zmeu nr. 3 cu o cerere în care specificați natura lucrării. Va sosi la fața locului tehnicianul care întocmește deșulul, se face calculul respectiv după care lucrarea poate fi contractată și se trece urgent la executare. La sfârșit se face recepția și după acceptarea de către beneficiar, se consideră termina-

tă. De notat că pentru a se veni în ajutorul populației, lucrările cu o valoare peste 3.000 de lei se execută și în rate. Biroul de comenzi în str. Zmeu 3 (telefon 1.14.66)

Secția binale

se află în str. Arcu și execută uși, geamuri, în general tot ce ține de tâmplărie. De asemenea, execută reparații de tâmplărie pentru instituții.

Secția confecții metalice

situată în str. Snîrdan 29 realizează orice model de glasvanduri pentru populație, mobilier metalic pentru terase de cofetării, restaurante, pentru grădini și orice altă gamă de mobilier sau construcție metalică. Eventual și garaje metalice.

Secția geamuri

are în aria orașului Iași 7 magazine (Dimitrov, C. Negri, Podu-Roș, Nicolina, Tătărași, P. Halei și Alexandru cel Bun) și unul în orașul Tg. Frumos. În aceste unități se montează geamuri, oglinzi și se execută înrămări.

Secția monumente funebre

cu sediul în str. Eternitate execută lucrări în speță conform proiectelor-tip, cu eventuale modificări soliditate și amenajări de incinte mortuare. Comenzile pentru această secție se adresează direct conducerii Cooperativei, în str. Zmeu nr. 3.

—o—

Indiferent de comanda dorită, specialiștii de la „Constructorul” ne oferă certitudinea unor lucrări de calitate, cu execuție strictă în termen și în condiții deosebite. Iată de ce tinăra unitate începe să

fie tot mai cunoscută și apreciată, ea câștigind încrederea publicului și recunoașterea calificării oamenilor din secții.

Perspective de viitor

Dintr-o discuție purtată cu colectivul de conducere, respectiv președinte D. Stratone, vicepreședinte Cazimir Voicovschi și contabil șef V. Bucicșan, am reținut deosebita grijă privind câștigarea pieței. Or, aceasta se realizează, ni s-a spus, prin lucrări de calitate la contractele în curs, raporturile cu clienții fiind dintre cele mai bune. Marea șansă a cooperativei e capitalul uman, deoarece toate secțiile dispun de buni specialiști, dintre care unii adevărați artiști.

— Întrucît ați rostit cuvîntul, poate că unitatea Dvs. ar trebui să întreprindă prospecțiuni privind lărgirea activității către lucrări ce ar avea contingență cu arta. De pildă, să ne oprim la problema înrămării lucrărilor de artă plastică.

— Ne-am gîndit și noi la această necesitate spre a preîntîmpina nevoile pictorilor și chiar ale marelui public. Întrucît la secția tâmplărie avem cîțiva adevărați artiști ai lemnului, ne-am dotat cu mașini în consecință și putem execută rame la dorința clientului fie baghetă, fie ramă adincă, în conformitate cu exigențele comenzii. În consecință, filialele U.A.P. din Moldova, artiștii profesioniști și amatori, publicul de orice fel se poate adresa, începînd de la 1 ianuarie 1976 cu comenzi fie la conducerea cooperativei, fie direct la secția din str. Arcu. Atragem atențiunea necesității comenzilor de perspectivă spre a ne putea procura materialul necesar.

— Și întrucît am pornit pe această cale, nu v-ar

atrage decorația interioară?

— De dorit ar fi ca fiecare posesor de apartament să-și dorească interioare estetice, apelînd pentru aceasta la specialiști. Dar, deocamdată începutul trebuie făcut cu spațiile publice de instituții, întreprinderi, magazine, hoteluri, case de odihnă, cabane etc. Am făcut încercări pline de succes și în această direcție, bincîntele deocamdată cu lucrări mai reduse ca proporții. Sîntem dispuși să dezvoltăm sectorul în măsura solicitărilor.

— Așadar, aviz amatorilor privind decorația interioară a locurilor publice.

— De altfel și în materie de cioplire a pietrei vrem să progresăm spre lucrări mai elaborate. Ne-am propus construirea unei hale de lucru, adevărat atelier de sculptură, în care să se poată lucra altfel decît sub cerul liber. În general, urmărîm conturarea unui profil cît mai priu acestei cooperative și implantarea numelui ei în memoria publicului.

—o—

Șchițînd preocupările conducerii cooperativei „Constructorul”, unitate ce deserveste atîtea sectoare de viață, am reținut de fapt specificul tinerei unități ce are în față un larg cîmp de dezvoltare, atît în ceea ce privește acoperirea ariei geografice a județului cît și registrul necesităților noastre gospodărești. Prin „Constructorul” avem deci casa reparată, interior elegant, instalațiile în bună stare de funcțiune și — în general — o bună dispoziție creatoare și stimulatorie. De altfel însuși cuvîntul de constructor desemnează un creator de bunuri utile, un binefăcător al omenirii și un pion al civilizației.

ÎNTEPRINDEREA „NICOLINA” IAȘI

Stabilind cu claritate științifică sarcinile și obiectivele economice pentru anii următori, documentele de partid subliniază necesitatea continuării într-un ritm susținut a industrializării țării noastre, creșterea construcției industriei ca ramură de bază a economiei, sporirea venitului național, satisfacerea nevoilor productive și de consum intern, dezvoltarea relațiilor comerciale externe, precum și cooperarea cu alte state.

Este bine cunoscut că sarcina de prim ordin se bazează pe creșterea eficienței economice a întregii activități, ca o condiție esențială pentru bunul mers al societății noastre.

Pentru îndeplinirea acestei sarcini, un rol deosebit îl are introducerea cuceririlor tehnicii în toate domeniile de activitate astfel încât, într-un timp scurt, să se realizeze mari cantități de producție, consumuri specifice tot mai reduse în condiții de calitate superioare.

În cursul acestui an, întreprinderea mecanică „Nicolina” a realizat în cadrul graficului o serie de produse specifice unităților de construcții și construcții de drumuri ca :

- echipamente buldozer montate pe tractoare S 651, S 1500 și S 1800, majoritatea destinate exportului.
- scarificatoare montate pe aceleași tractoare pentru export și livrări interne
- centrale de beton de 30 mc/h
- centrale de beton de 45 mc/h.

În afara specificului, întreprinderea a mai fabricat și livrat diferite tipuri de boghiuri ca :

- Boghiuri tip U.R.S.S.
 - Boghiuri OT Brazilia.
- Dintre obiectivele prevăzute în planul tehnic pe anul 1975 cităm câteva produse realizate.

- Autogreder 180 CP
- Rulou compactor R 12—18 tf
- Rulou compactor pe pneuri de 16 tf
- Echipament buldozer pe tractor de 360 CP
- Autoscreper de 11—14 mc cu 2 motoare Diesel

de 180 CP cu transmisie hidraulică.

— Mașină de topit și preparat bitum prototip.

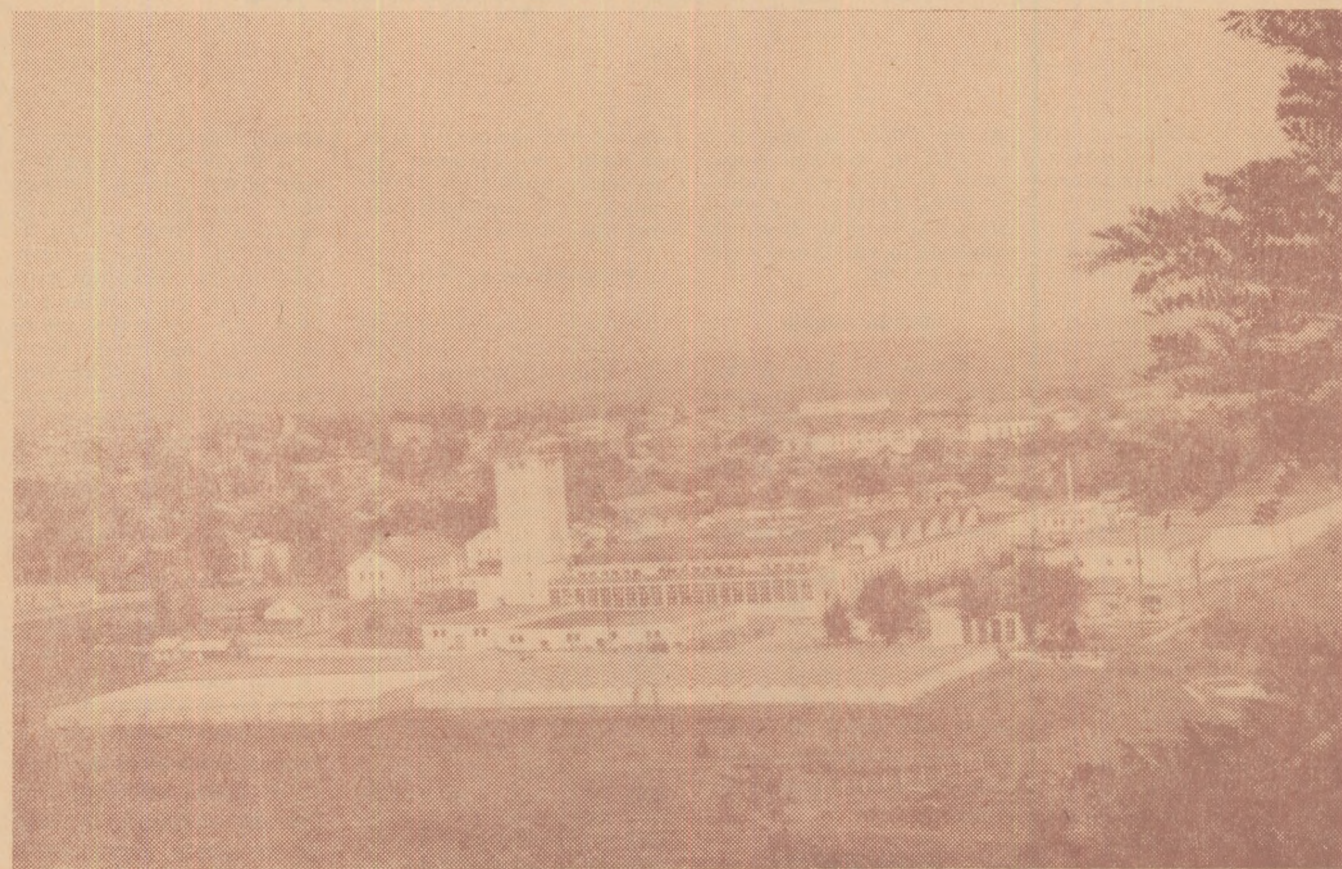
Toate produsele se folosesc cu mare randament în întreprinderile de construcții și construcții de drumuri.

Baza de plecare

Dincolo de producția curentă a uzinei, acele mașini care te întâmpină în miniatuurile din standul de prezentare și despre care se scrie mai sus, întreprinderea mecanică „Nicolina” are pentru Iași o importanță deosebită atât în privința tradiției legate de acest nume cu rezonanță de citadelă revoluționară, cât mai ales a viitorului metalurgiei ieșene. Căci, dacă în trecut Nicolina a fost miezul fierbinte al revendicărilor muncitorești și al luptei pentru socialism, să nu neglijăm amănuntul că Nicolina de azi a însemnat pentru industria ieșeană un experiment cu semnificație deosebită. Bătrânele Ateliere de reparat locomotive și vagoane s-au transformat total, noul lor profil însemnând o cotitură de 180 de grade. Și dacă metamorfoza n-a fost ușoară din punct de vedere al reamenajării

spațiului și al dotării pentru ca uzina să producă utilaj greu pentru construcții și construcții de drumuri, de la echipamente buldozer până la boghiuri și de la centrale beton la mașini de preparat bitum, reprofilarea a implicat modificări și în pregătirea oamenilor chemați să deservescă noile utilaje.

Din acest punct de vedere în acești ani, la Nicolina s-a produs o primenire din toate punctele de vedere, începând cu întinerirea cadrelor prin reducerea mediei de vîrstă și terminînd cu optica omului față de producție. Colectivul Nicolinei parcurge un drum de promițător ureuș, căci, în paralel cu specializarea, oamenii întreprinderii ambiționează să fie prin educație comunistă și cultură generală muncitori la nivelul tehnicii mondiale.

FILATURA DE ÎN ȘI CÎNEPA o mîndrie a industriei din Fălticeni

Sînt întreprinderi care odată cu trecerea anilor se integrează atât de temeinic în profilul unui oraș încît încep să se confunde cu specificul locurilor și firea oamenilor. O asemenea unitate este, fără îndoială, Filatura de în și cînepă din Fălticeni, pionier al industrializării acestui oraș considerat odinioară al tilhnei și amintirilor. E interesant faptul că în anii revitalizării sale, tirgul catihetului Creangă și al bunicului Nicu Gane n-a rivniț cîine știu ce specialitate ne-maivăzută pe aceste locuri, ci a preferat să plece tot de la tradiție, adică de la îndeletnicirea casnică a femeilor cultivatoare de în și cînepă, întemeind cea mai modernă filatură din țară, industrie temeinică și de

frumoase perspective. Cocheta fabrică de pe str. Țărănuței, la marginea de către lacul Somuz a orașului, după ce a crescut cadre de nădejde, chemînd la muncă în primul rînd sute de femei harnice din regiune, se pregătește de extindere și împlinire. Firele bobinate aici din fuioare ca păpădia țes acca pînză străvezie atât de apreciată la Paris, Londra sau Roma unde inul românesc e un atribut al eleganței feminine. Și astfel, textilele ce se confundă cu primele noastre începuturi agricole, alături de lînă, au priic-juit Fălticeniilor o întreprindere de prestigiu republican care, însă, face parte organic din viața orașului nou. Deși, între timp la

și mobilă, covoarele și industria alimentară, pe lista întreprinderilor la numărul unu figurează tot Filatura. Chiar după ce actuala fabrică va fi împlinită cu țesătorie, pentru ca pînză să poarte emblema Fălticeniilor, oamenii de aici vor spune tot filatură. E și firesc, deoarece fabrica aceasta e prezentă în viața materială și spirituală a Fălticeniilor la fiecare ocazie, fie că e vorba de muncă voluntară la înfrumusețat orașul, de brigada artistică sau de dat o anumită valoare peste plan. Colectivul de aici, rodul în acești ani și sudat prin efort îndreptat spre același țel, poate fi dat ca exemplu de echipă omogenă, unită în munca de fiecare zi și cu înalt spirit cetățenesc.

FILATURA DE ÎN ȘI CÎNEPĂ FĂLTICENI

produce fire din în și cînepă, fire în amestec cu fibre policsterice, sfori de cînepă în diverse sortimente de la Nm 5/3 — Nm 5/8, țesătura tubulară pentru furtun de incendiu din fire policsterice, furtun pompieristic din fire de cînepă, ață pentru cizmărie, diverse grosimi.

Pentru a vă satisface cerințele dumneavoastră vă rugăm a vă adresa cu comenzi ferme, onorarea în cele mai multe cazuri făcîndu-se prompt.

Sîntem interesați de asemenea pentru încheierea de contracte de lungă durată pentru articolele de mai sus.

Adresa întreprinderii: Filatura de în și cînepă, Fălticeni, str. Țărănuței 19. Județul Suceava Tel. 338 : 216 ; 546 ; Fălticeni.